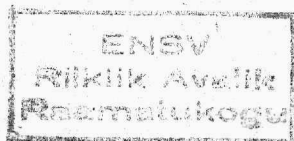
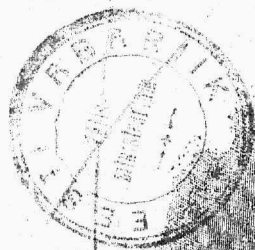

Klassivõitlus

III aastakäik

Jaanuar-veebuar 1921

Nr 1-2 (25-26)

PE 1475

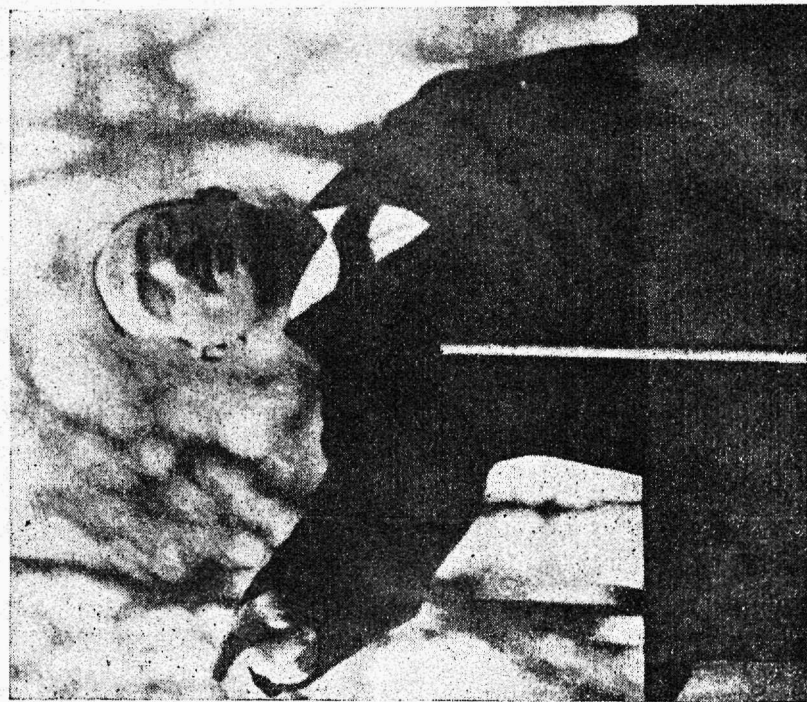

Karl Marx

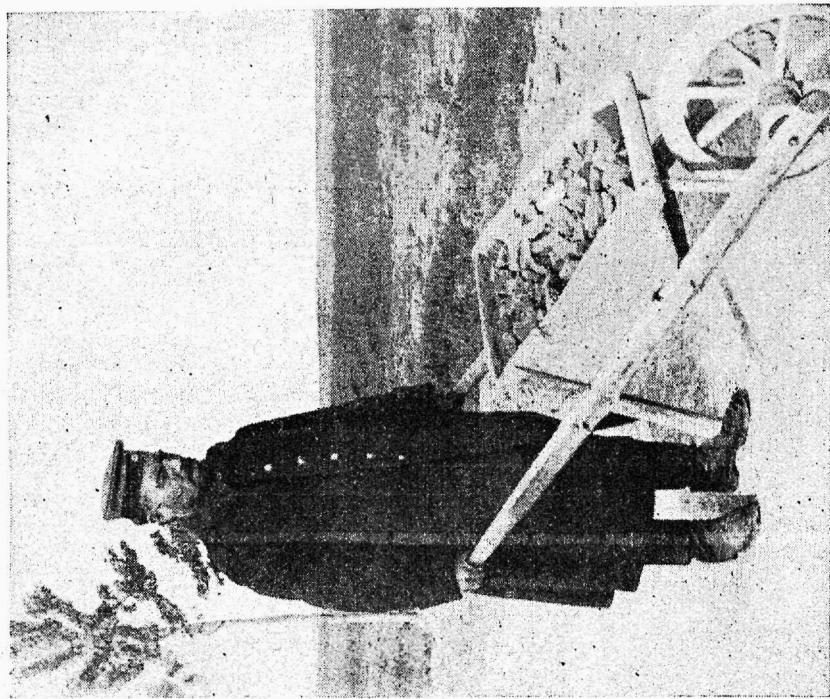
Selle pildi leidis N. Rjasanow Nikolai —on'i arhiivist. Nähtawaste taheti pilt „Kapitali“
esimise wenekeelse tõlke ette panna, aga keelati tsensori poolt ära.

„Kom. Intern.“

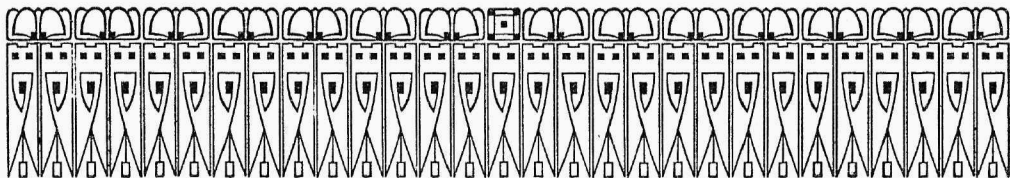
Karl Siebnecht'i mälestused tema äratapmise-aastapäeva puhul, 15. jaanuaril.

Kõnetoolis

Soldatis

Bunane laine Gestis tõuseb

Samm paremale — samm pahemale poole

Novembrikuu valimised Gestis kandsid wilja, mis senine poliitika külinud. See oli näitlik otsus, käegatsutatav arvustus; ja mis see arvustus üffikasjaliselt ka iganes ütles, üleüldine põhimõte oli selge: kokkuleppepoliitika (koostöötamise-poliitika kodanluse ja töörahwa wahel) on enese Gestis surnuks igistanud. Selle poliitika esimaadlejad — sotsiaalpetised — on iseendid surnuaiawarawasse káru-tanud: nad kaotasid, asutawa-kogu wali-mistega wõrreldes, ligi poole aálteft... poolteise aasta páraft. Niifamafuguse kaotuse ofalifeks sai teine kokkuleppepar-tei — Tõnisfoni „rahwaerakond“; ka see wáhenes ligi poolewõrd. Kolmas — „töö-erakond“ — kaotas wõrdlemifi wáhem.

Tõuseb küsimine: misfugufel fihil wõi misfugufel fihitidel fündis walijate liifumine ja nihfumine endistelt paikadelt?

Rõigepealt wastab sellele walijateulga paifumine teatud kohtadel. See paifumine paistab eestkát terawalt filma paremal tiwal, kus maaliit, taewaliit ja paiguti faksfadgi, ifeáranis aga faks efimifft, asutawa = koguga wõrreldes, mitmewõrdsfeks kaswafid. Teifsel pool kaswas ka pahem tiw, ja wõrreldes mitte wáhem, kuigi üleülbifed arwud wáhemaks jääwad. Kuna asutawas-kogus ifeifeiswafel fofsfialistidel (endine foff.-rew.-partei) ainult 26 000 aált oli kogutud, fahid nüüd faks III Internafsfionaal-i parteid — kommunistid (ametiihifufte Tall. kesknõufkogu kandidaadid) ja ifeifeiswad fofsfialistid — kokku ligikaudu kolm korda niipalju.

Kuift tuli see paifumine, ja misfugufel põhjustel? Wastufe annab asutawa-kogu tegewus, wõi õigem parteidete tegewus

ja poliitika asutawa-kogu ajajárgul. Asu-taw-kogu oli „demokraatia“ kõlksufudega kokku fihutatud, ja need erakonnad, kes sellest kõige enam kõmu ofkafid teha, fahid kõige rohkem aáli: fofsfiaalpetifed, tööerakond, rahwaerakond.

Uga kõmuga ja kõlksufudega ei walit-feta, wiimane nõuab feifufkohta ja, mis kõige táhtfam, j õ u d u, aga seda ei olnud ihelgi neift kolmest erakonnaf, feft iksgi neift ei tugenud iuhifkonnas kindlafsfkujunenud ja elujõulifefe klasfife, wáhemalt mitte oma tegewufega. Niifugufeid klas-fifi on kapitalifstfifes iuhifkonnas faks — fuurkapitalifstideklafs, finna ulka ka jõukas maapidajatekiht arwatud, ja pro-letariaat, töölisteklafs. Kuna wiimane Gestis werifes kodufõjas alla oli furutud, jái awalikule náitelawale ainult wõimas kapitalifstidekiht.

See waldas asutawa-kogu poliitikat kohe algufest peale, ja „demokraatia“, kes kokkulepet jutlustas, oli sunnitud — wõi tegi seda wabatahtlikult — kapitali ohelikuf ofkas tantfima. Wáhe demokraat-liste kõlksufude ja tegelikuf tagurufefe wáhel kaswas iga páewaga. Niifamati jái tõe-line klassiwõitlus algufest peale w ä l j a p o o l e asutawa-kogu feinu. Kapitali ülewõimul ja kokkuleppelaste jõuetufel muutus asutawa-kogu ife ainult iuhfeks wõitlufe abinõuks kapitalifstide káes, kes selleks ka kokkuleppelafi kasutafid: Sellatiid ja Astid kui kodanlufe timufafulafed fofsfiaalpetifete ridafest on ju üleülbifelt tuttawad.

Tagajárg: kõlksufutajad jáid õõnsale alufefe, iuhifkond jagunes járgnewafel walimifstel märksa kindlamine klasfiwuide ja nende uwide eeft járjekindlalt wõitl-e-wate erakondade járele. Tagurline fuur-ja wáikekodanlus nági oma klasfiwuide kindlat ja járelandmata efitajat maaliidus,

ofalt taewaliidus ja walgus sinna — rahwaerakonnast, tööerakonnast. Sinna kaldus ka osa kõikawat wäikekodanlust, kes kofkuleppelane on oma loomu poolest, kuid kofkuleppelaste poliitikaft ainult koorma kaswanist, suurkapitali surwe suurenemist oladel tundis.

Kui tööerakond sellel keskkoha lagunemisel mitte niisamati ääli ei kaotanud kui „sotsid“ ja rahwaerakond, siis olid sel mitmesugused, enamiste ajutised põhjused; esiteks see, et täh. erakond liihikest aega enne walimisi walitjuse-ohjad ja a p a r a a d i oma kätte wõttis, mida muidugi walimistekihutuseks ohtralt ära tarwitati — kõik need mitmesugused palgalisa lubamised ametnikudele, riigi tööstuseasutuste töölilistele, wäljamaalt tellitud toidunainele päralejõudmine jm; teisets aga ka see, et osa wäikekodanlist kõikawat olust, kes asutawas-kogu eel kirkawate „sotside“ järele jooksnud, nüüd oma „isakodu“ poole rihkides tööerakonna läwel jalgu puhtama jäi.

Kuigi arwuliseft wähem, kuid sisuliseft seda tähempandawam on arenemine pahemal tiawal. Siin tuleb kõigepealt tähendada, et see arenemine ainult kõige kitsamas ulatuses sai nähtawale tulla: Cesti oli ja on sellest oolimata, et sõda ammu lõppenud, ikka weel sõjaseaduse all, töölisi tasitakse sõjakohtute kaagile, walge terror möllab awalikult ja weel enam salaja täiel ool edasi. Rewolutsiooniliku tööliliste partei awalikust wäljastumiseft ei wõinud niisugustel tingimistel juttugi olla, kus töölisi ainult selle eest, et nad kommunistid on, aastateks sunnitööle surutakse. Mitmekordfed laastamised ja annuta terror, mis wiimaste aastate jookful — sots.-dem. „tööliliste partei“ kõige elawamal toetusell! — tuhandeid tegewamaid töölisi mulda matnud, õrendasid märksalt isikliku kihutustöö tegijate ridasid; kirjandus ja ajakirjandus oli raudpihtide wahale surutud. Agitatsioonist wõis sedamööda ainult Tallinnas weel wähegi juttu olla, kuigi ka seal sellele tuhandeid takistusi tehti, koosolekur saalide keelust kuni weriste peadeni ratsapolitsei kantfikute all. Walimiseaduse kaagifilmuste pärast ei olnud töölilistel wõimalik kõigis walimise-ringfondades oma kandidaati üles seadagi.

Kui sellest oolimata kommunistid iimarguseft 25 000 ja iseseiswad sotsialistid 50 000 äält said, siis ei kõnele see nähtus mitte ainult sellest, et kõik terrori kohutaw surwe ei ole suutnud ega suuda iganes tööliliste klassiwõitlust lannatada, waid ta iifikasjalised andmed, nagu Tallinna walimistearwud, kus 9000 wabrikutöölise kohta üle 14 000 ääle kommunistidele anti, kinnitawad seda tõdeasa, et seal, kus rewolutsiooniliku töölilisteklassi parteil — kommunistidel — wõimalik on tööliliste juure ulatada, seal töölilisteulgad tingimata tema lipu alla kogunewad. Sotsiaaldemokraatide 152 000-ft äälest asutawas-kogus, jäi järele riigikogus ainult 80 000; lahkunuteft läks kahtlemata iits osa pahemale poole. Niisama kindel aga on ka, et teine osa pahema tiwa walijateft asutawas-kogus üleüldse kaasa ei ääletanud, sest kommunistiline partei boikoteeris siis walimisi — proletariaat wõitles sõjariistaga sõjawäljal, parlamendiwalimistest ei wõinud juttugi olla.

Siis kujunes riigikogu walimistel järgmine pilt: kofkuleppeparteid, kes poolteise aasta sees walitjuses ligi pooltoimata forde istmeid wahetasid, et kontsert-paremimine kofku kõlaks, ei suutnud muud kui riiki ikka sügawamale kuristikku poole, kitsikuse teele wedada; rahulolematuus kaswas nende wasta f o d i g i s-kihtides. Kodanlus kaldus tugewa miifuga paremale poole, kus ta oma uwidele järjekindlamat esitust lootis leida. Arusaaja töölilistekiht, sellewasta, asus niisama kindlalt pahemale tiwale, III Internatsionaali lipu alla.

Wõitluseseisukohad selgiwad

Riigikogu nägu läheb selle tagajärjel asutawa-kogu omast suureste lahku. Asutawas-kogus eesotsas „keskkoh“ oma „demokraatia“ pettuseliipuga ja siiasinna looklemisega, mis tegelikult aga alati kodanluse sadamasse sihtis. Riigikogus, sellewasta, tugew parem tiw, piisiparunid eesotsas, nende kõrwal suurkapitali esitajad — ühine järjekindlate ja klassiteadlikkude kurnajate pere; teisel serwal kommunistid — niisama järjekindel ja klassiteadlik kurnatute esitus. Asutawas-kogus petiste piie kodanluse weriifidiktatuura „demokraatia“ mantliga kinni

katta, riigifogus selge wahekorrd wõit-
le ja te wabel: kas arnuta ja alasti
tagurlusediktatuur Cesti äbariku „tiigri“
Pätši ja pükšipaelalordi Laidoneri käe
all, wõi nõufogudewalitusus ja proleta-
riaadidiktatuur III Internatsionaali lipu
all?

Riigifogu tegutsed kindlal klasšiwõit-
luse seisupaigal; sellepärašt on ta samm
edasi arenemise käigus. Sellepärašt peab
ka ta tegewus suuremaid tagajärgi
andma kui asutawa-fogu oma. Ta peab
seega klasšilise jagunemise tööd, mis
asutaw-fogu sisse juhatab, jatkama ja
lopule wiima. Seda tööd on aga weel
palju, iseäranis nendes sihtides, kellel
sõjaseaduse surwe ja demokraatliste ti-
mukate wägiwald seni suu surus.

Riigifogu walimised andsid, nagu
tähendamine, ainult Tallinnas, proletari-
aadi keskkoahas, rewolutsiooniliku töölste-
klassi esitusele waldawa wõidu; myjalt
tuli sellele ainult wahel lisa. Nagu puu-
duks Cestis töörahwas! Ei, ta ei puudu,
aga oma mitmesugustes sihtides on ta
weel killustatud mitmesse leeri, on oma
arusaamise poolest weel kinni petlikkudes
eelarwamistes. Ei kutsunud ju asutawas-
fogus teda ainusgi ääl üles oma wabas-
tamiseks, oma seisutorra parandamiseks—
wõitlusema. Selle kutse, selle äratuse
puudulikk efsjgi töörahwas oma suure
enamuses weel waleteedel, osalt loodab
iffagi weel paremust petlikkudest sõna-
kõlksudest, osalt on wolimatalt awalikust
elust eemale jäänud, aru saades et sellest
poliitikašt, mida ta seni näinud, seisuford
ainult paheneb.

Riigifogu kommunistiline töölsterühm
— nagu ametiühifuste kandidaadid en-
did seal nüüd ametlikult nimetawad —
kannab nüüd awalikult seda rasket üles-
annet: neid efsiteele sattunud wõi woli-
mata eemale jäänud töölsteühifusti üles-
tegelikule wõitlusele kutsuda
ja wõitluses näidata, et tõepoolest ainult
üks tee töörahwa kurnamise kaotamiseks
on — kodanluse wõitmu purustamine.
Kui wäite see kommunistiderühm arwu
poolest, kui wilumata ta liikmed parla-
mendi alatuslega wõõbatud libedal põran-
dal liikumises esialgul ka olgu — töö-
rahwas kuuleb sealt igas rühma sõnas
wõlksimata klasšiwõitluse äält; ja mida
enam kodanlus ja sotsiaalwärandjad neid

mõnitawad, nende üle odawat nalja tee-
wad, neile peenete kommete puudust ette
eidawad, seda omasem tundub k. t. rühm
töölstele. Ka see on töölstele klasši-
teaduse õpetamine — kodanluse poolt.

Uga kodanlus ei irwita ainult. Ta
wõidiseb rõhkem kui naerab. Uga oma
wõidinat warjab ta — poliitseimikkude
kantsikute taha, kelle wägiwallaga ta
töölste esitajate suud riigifogus sulub,
kui need kodanlusele libedat tött näkku
ütlewad. „Endine“ sotsiaalrewolutsionäär
Strandmann ei osanud, kui kommunist
Allikso kodanluse „tiigri“ Pätšile, kui
see „riigiwanema“ aumantlisesines, „werek-
koer!“ wastu üiõdis, niidagi muud teha
kui — kantsikumeešt kutsuda. Pätši ees
põlwitaja kurnajatekildkond — „töö“era-
kond seai ulgas, ja sotsiaalkaabatad teiste
sabas — saatis küll Allikso kolmeks koos-
olekuse wälja, aga see ei suuda ometi
takistada, et „werekoe“, kui töölste
terwitatus uue walitsuse esitajale, üle maa
laili lendab. Ja õtsekohe, ilma pikema
seletuseta wahekorra selle walitsuse ja
töölsteklassi wahel selgeks teeb. Strand-
manni käelligutus poliitseikantsiku poole
oli ainult selle üiõde rõhutamine.

Kas wõib kahelda, et töörahwaulgad
wäljaspool selle wõitluse peale, mis kom-
munistiderühm riigifogus alustanud,
wastu kajatawad. Wõiduwõhke tagurlus
aitab selleks igapidi kaasa, et wiimastgi
arusaamatust kaotada. Iga sammuga
kõneleb ta kodanlusediktatuurast, wägi-
wallast, piirita kurnamisest, mis kommu-
nistiderühm alati töölstele õiges walgu-
ses lafeb paista.

Nüüd ei ole need mitte enam ees-
rinnas seiswad tööstusetöölised, mitte
ainult wabrikuproletariaat, keda wõitlus
kutsub ja fogub, waid see kutse kõlab
wiimase maanurgani. Wiimased nädalad
on just maaproletariaadi äratamise ja or-
ganiseerimise mõttes tähelpandawad. Põl-
lutöölste palgafõrraldamise segakomis-
jonides, mis kottuleppe petiskoerad omal-
ajal töölste pimestamiseks löid, näitasid
nüüd pišparunid — asutawa-fogu ena-
must oma selfataga tundes — oma
õiget wärwi: meie tahame peremehed
õlla ka palgamääramisel. Ja irwitades
lisati juure: küll ministeerium otjustab.
Ministeerium aga seisab kurnajate teenis-
tuses.

Maatööline teeb sellest oma järeldused. Ja need kõnelevad selget keelt. Maatööliste liidu keskendufogus võetakse kommunistide seisukoht ja võitlus omaks, kuna sotsiaalärändjad nagu märjad kasfid lahkuma peavad. Wiljandi maakonna maatööliste konverentsil, kus alles iljuti iseseiswad peremeest mängisid, lehwib kommunistide lipp. Wiljandi linnawalimistel — ja Wiljandi on teatawaste puruwäikekodanline pesa, Eesti allparunite kants — seal linnawalimistel wiivad kommunistid kolm esitajat (28 ulgast) walikogusse.

Punane laine Eestis on tõusul. Ta on tagurluse werise paisu läbi murdnud

ja tungib nüüd wifalt edasi. Mitte asjata ei aljasta kodanlus sõjaseaduse kilpi, mitte asjata ei lüfka ta amnestia nõudmist tagasi; ta teab et võitlus e e s s e i s a b. Võitlus elu ja surma peale. Kas kapitalismus wõi kommunismus? — nii kõlab see üle maa, nii kajab see wasta ifka kaugemalt, ifka tugewamine. Maaliidu ülewõim ja poliitika walitsuses kutsub töörahwa rewolutsioonile. Eesti kodanluse wõimu arenemine on oma ringi ära teinud — Pätšist algades uueste Pätši juure tagasi jõudnud — seisma jääda ta ei wõi, ja ainuke tee edasi on tal nüüd — kuristifku.

H. P.

Sotsialismuse käwel

P. M. Krapotkin

Peeter Aleksejewitsh Krapotkin sündis 26. novembril 1842. a. Ta oli pärit würistiperekonnast, kelle sugu Kuurik'ust põlwenes. Sellombel oli Peeter Aleksejewitsh Kuurik' u suguwõsast, ja kui ta iljem rewolutsioonäärts sai, naljatasid ta sõbrad, et temal rohkem õigust Wene aujärje peale on kui Aleksander II Romanowil, ehk õigemine Holstein - Gottorp'il.

P. M. lõpetas õppimise paasihitorpuse kursuses ästi, ütles kaardiwälke astumiseft lahti ja läks Siberi kasakate sõjawälke ohwitseriks ning sõitis Siberisse, et seal uuendusi maksma panna. Peagi aga tuli ta arusaamisele, et isewalitsuse ajaliga sugune uuendustöö wõimata on, astus ametist ära

ja afus 1868. a. lõpul Peeterburis elama. Siin töötas ta nende teadusliste teadmete kogu läbi, mis tal korda läks Siberit mööda reisisdes forjata. Oma uucimisi Soomes jattates, tõi ta Groopa jääajajärgu kohta iseseiswa õpetuse. Iljem sai ta teise suure anarchisti ja maadeteadlase, Elisee Reclus (Elisee Reklüü) kaastööliseks, kelle „Üleüldises maadeteaduses“ muuseas ane Wenemaa kohta Krapotkini poolt on kirjutatud.

Weel enne Siberi reisi, juba koolipingil, rewolutsioonilise propaganda mõjul, mis Wenemaal 50-te aastate lõpul algas ja N. G. Tšernõshewski kirjanduslikes tegewuses iseäranis jumekalt nähtawale tuli, arenes Krapotkini demokraatline kalduwus wälja. Krapotkini Siberis ole-

mine suurendas weelgi ta demokraatlisti piüüdeid. Ta wõttis eitawa seisukoha igasuguste bürokraatliste uuenduste wasta ja atkas ihtlasi rahwasise uskuna, kellele loowa jõu rikas tagawara on omane. Peeterburis leidfid need ta waated weelgi kindlustust. 1872. a. wäljamaale sõites sai Krapotkin Internatsionaali tegelestega kokku. Sweitsis sai ta bakunistidega tut-

tawaks, muutus ise tuliseks anarchistik ja astus Jura föderatsiooni (ühendusesse).

Wenemaal tagasi pöbrates Krapotkin nõndanimetatud „tsaikowskilaste“ ringiga ja tegi Peeterburi tööliste seas salajat kihutusetööd. Ta suure ilma tuttawad „paremast seltskonnast“ ei aimanudgi, et ülgaw aristokraat õhtati lihttöölise rüü selga tõmbab ja wabrikulinnajagudesse lähed „rahwaft“ „mäsüle kihutama“. Kui salakaebtus Krapotkini rewolutsiooniliseft tegewuseft

politsei kõrwu tungis, ei juletud seda seal kohe uskudagi. P. A. wangiwdmine (1874. a.) sünnitas kõrgemates kihitides suurt kõmu. Uga weel suuremat segadust tekitas ta põgenemine Nikolai sõjawäespidalilt, kuhu ta aiguse pärast oli wiidud, peale kaheaastast finnolemist Peeter-Pauli kindluse eeluurimisewangimajas (see põgenemine on Stepnja-Krawtshinski raamatus „Põrandaalune Wenemaa“ elawalt kirjeldatud).

Krapotkin sõitis wäljamaale (1876. a.). Siin astus ta Lewashofi nime all Bakünini ringidesse, püüdis anarhistilise internatsionaali olemist pifendada. Krapotkin töötas suuremalt jaolt Sweitsis, Prantsusmaal ja Inglismaal. Tema andis mitu anarhistilist lehte wälja: „Celwägi“ (Avant-Garde), „Mäs“ (Бунт), „Mäsaja“ (Бунтовщик), wõttis osa Jura sõberatšiooni soikujäänud tegewusest, mille kahel wiimasel kongressil ta nõndanimetatud anarhistilise kommunistimuse õpetust püüdis wormida; ta wõttis ka osa anarhistilist kongressist Londonis, aga pidi oma kurbtuseks ära nägema, et töölisteklassi tõsine liikumine mitte Bakünini anarhistilist teed ei lähe, waid Mارجi kommunistilist teed. Aastal 1883 anti Krapotkin ühes mitme seltsilisega Prantsusmaal anarhistilise kihutustöö eest kohtu kätte, ja ta mõisteti 5 aastaks wangi. Kolme aasta pärast wangist wabastatud, sõitis Krapotkin Inglismaale, kus ta sellest peale ka terve aeg elas. Müüid asus Krapotkin peaaesjalikult kirjanduslikele tegewusele. Ta andis terve rea teaduslisi töösi geograafias, geoloogias ja fotsioloogias wälja, palju suuremaid ja wäiksemaid raamatuid, mis anarhistimuse mõtte läialtlaotamises olid pühendatud. Tema raamatuteft tuleb nimetada: „Leib ja wabadus“ ja „Mäsaja kõned“, mis tema mitmesugustes anarhistilistes ajakirjades

ilmunud kirjatiitide fogu on, ja siis weel „Wastastikkune awitamine loomade ja inimeste wabel“, „Põllud, wabrikud ja töökoad“, „Rewolutsionääri üles tähendused“ (autobiograafia), „Ideaalid ja tegelik elu Wene kirjanduses“ ja lõpuks ta wiimast tööd „Prantsuse rewolutsiooni ajalugu“, mis wast parem töö sellel alal on. Oma wiimastel eluaastatel töötas Krapotkin raamatu kallal rewolutsiooni eetikast (kõlblusest), mida ta ei jõudnud lõpetada. (Tähelepannimise wäärt on see, et sarnasest tööst ka ta eelkäija ja õpetaja Bakünin enne surma unistas, kes niisama oma kawatust ei jõudnud täide wiia.)

Krapotkini anarhistilised waated, tema iseloom, mis teda praktilise töö jaoks wähem kõlbluliseks tegid kui kirjanduslike tegewuse jaoks, niisama ka ta aiglane olek takistasid teda Wene rewolutsioonis mingisugust osa etendamast. Kuudert aga Krapotkinit anarhistimuse poole oidmine ei takistanud, tundis ta Wenemaa kommunistilise partei tegewusele kaasa, kes tema sõnade järgi tegelikult fotsiaalse rewolutsiooni wõimalust ja töölisteklassi wabanemist kapitali käest on tõestanud. Kuigi Krapotkin ülewalpool ettetoodud põhjustel Wene töölisteklassi wõitlusest tegelikult osa ei wõinud wõtta, tundis ta sellele terwest ingest kaasa ja soowis Wene proletariaadile täielikku wõitu kõigi tema waenlaste üle. Selle anderikka waimu terve elu ja kõit jõud oli rahwuswahelise proletariaadi pärast, selle wabastamise tööle pühendatud. Seepärast tunnistas maailma proletariaat, mõne teoorialise lahkimineku peale waatamata, Krapotkinit omaks ja kirjutas tema nime suure raamatusse, kus kodanlike korra wasta lepitamata wõitlejate nimed ülewal on.

J. Steklow

Nummer kaks ja pool?

Inglismaalt teatatakse Saksia kommunistlike partei äälekandjale „Rote Fahne“, et Inglise iseseiswa töölisterpartei (Independent Labour Party) kesknõukogu otsuseks teinud algatada mõttewahetust nende sotsialistlike parteide wahel, kes II-st Internatsionaalist wälja astunud, aga III Internatsionaali wastawõtmise tingimistega nõus ei ole; kawatsetakse nende parteide konverentsi kokku kutsuda, Moskwa „21 punkt“ üle aru pidama.

Sellamal ajal awaldawad Sweitsi sotsialistliked lehed teate et Sweitsi sotsialistlike partei juhatus niisamajuguse kawatsewaga walmis saanud. Sellekohases resolutsioonis üteldakse muuseas:

„Saksia ja Prantsuse sotsialistlike parteide (nimelt Saksamaa iseseiswate sotsialistide parema tüwa ja Prantsuse sotsialistlike partei) soowil kutsub Sweitsi sotsialistlike partei juhatus 27. ja 28. novembriks Berni nende parteide konverentsi kokku, kes II-st Internatsionaalist wälja astunud, aga teatud 21 punkti pärast (mis III Internatsionaali wastawõtmise tingimisi sisaldawad) III Internatsionaaliga ei ole wõinud ühineda. Konverentsi ülesandeks on ainult aru pidada, misjulguseks nende parteide seisukoht III Internatsionaali wasta niikauaks jääb, kuni nad wõimaluse saawad siina sisse astuda.“

„Rote Fahne“ omapoolt arwab et mõlemi teate wahel sisetine sise ei puudu. Aga nii wõi teisiti on teated rahwuswahelise töölisterliikumise ja isegi enam weel: kogu käesolewa ühiskondlike seisukohta ülitähelpanemise wäärilised.

Mis seisab nende algatuste taga? Misjulgune jõud kannab neid konverentsi? Misjulgused on nende eesmärgid ja — tagajärjed?

Saksamaa iseseiswuslaste parema tüwa juhatus kirkab Inglise J. L. P. juhatus

mõtte üle ja püüab asjale niisugust wärwi anda, nagu oleks konverentside algatus revolutsiooniliste töölisterliikumise ühinemisenõudest wälja kaswanud, mis . . . III Internatsionaali wasta sibiib. Sweitsi teade aga, mis otse sellamal ajal ilmub, lasseb selle kirkamise tagant rebasesaba wälja paista, ja see paljastab käegakatsutawalt kirkajate pettust: mitte laialised ulgad ei ole konverentsi mõtte algatajad, waid teatud parteide p a r e m p o o l s e d j u h i d, kes „Moskwa 21 punkti“ wärawate taha jäämist kardawad, wõi neist wärawatest sisse minna ei taha, sest et neid sotsiaalärändjate kaudu kodanlus liig tugewaste küüsis oiab.

See ei ole aga kaugelgi kõik, mis meie Sweitsi lehtede (Berni „Vorwärts“ jt) teatest loeme. Sedawõrt kuidas see ühestkiüle näitab et konverentsi mõtte taga ainult kitsad juhtiwad ringkonnad seisawad, kes kursi III Internatsionaali wasta wõtawad, sedawõrt tunneme isegi selle kawatse peal revolutsiooniliste töölisterliikumise wäljastawat kätt. Kui wäga ka kõik need Crispientid ja Dittmannid, Longuet'd (Longeed) ja Turatid, Mac Donaldid ja Adlerid III Internatsionaali kindlate nõudmistest ja tingimistest juures ambaid kiristawad ja püha wihaga kiruwad, et see organisatsioon paendlastele ning kookuleppelastele oma üksi ei awa, ei julge nad awalikult ometigi ulkade ees mõne uue Internatsionaali, mõne „tõlise“ wõi „demokraatlike“ rahwuswahelise töölisterliikumise loomise plaaniga wälja astuda, kuigi seesugune plaan nende ajudes sündimisel waludes sipleb. Selleks tunnewad nad liig ästi töölisterliikumise meeleolu. Ja mitte töölisterliikumise jõu killustamine — mida nad III Internatsionaaliga ühinemise ja ühinewatele organisatsioonidele surmasüüis karjuwad, ei oia neid oma

jalaplaanide awaldamisest tagasi; ei nad ise pühitseid ja õigustasid seda „küllustamise“ teed... II-st Internatsionaalist wäljaastumise, millest III Internatsionaaliga ühinemiseni ainult üksainus loogikaline arenemisesamm edasi oli. Kui süüdistajad ja karjujad ise seda sammu ei jaks wõi ei taha astuda, siis ei tee see teiste edasiminekut ei ehamääraselt ega ütkandisteta waks, waid ümberpöördukt.

Berni konverentsi „soowijad“ ja algatajad kardawad ulkadele oma tõfseid püüdeid awaldada, teades et need liig wähe wastakaja leiaksid ja neid endid juhtiwalt kohalt wõiksid kraawi paisata. Sellepärast kõneleb Berni teade enam kui ettewaatlisult ainult „arupidamisest, misuguseks nende parteide seisukoht III Internatsionaali wasta jääb...“

See on küsimine — misuguseks ta jääb? On olemas kolm võimalust: edasi III-dasse, wõi tagasi II-sse Internatsionaali, wõi luua uus — nummer kaks ja pool. Esimesest taganewad konverentsi kokkukutsujad püha ristikesse ettelõõmisega, nagu wanapärgli eest. Sellest ei maksa pikemalt kõneldagi. Tagasi II Internatsionaali sülle, mille alustel Kautsky „tõfise Internatsionaali uueste elulekutsumist“ loodab täide minewat, Noske, Scheidemanni ja kompani kilda, töolisteklassi a w a l i k k u d e k ä g i s t a j a t e ja pussitajate firma alla pugemist igatahes ka ei tule. Mitte sellepärast, nagu keelaks töoliste weri Noske käte küljes Dittmanni seda kätt pigistada. Ei; juba nüüd kõneleb Saksa ajakirjandus awalikult sellest, et Scheidemanni-meeste ja iseseiswate parema tiwa wahel lähenemist oodata olewat, mis seda arusaadawam on et ka Scheidemanni partei „pahem tiw“ wiimase ajal wägise rewolutsioonilist loba tegema kippus, et karjatallessefinni oida. Selle loba kära all ja „tõfise demokraatia“ wingus wõiwad Scheidemann ja Dittmann üksteisele wäga õndsalt kaela langeda, et — kodanlusediktatuura toetada.

Uga oidku! Mitte II Internatsionaali lipu all! See on juba liiga riüwetatud, liiga määratud isamaaüllustusega, sõjakihutusega, töoliste äraandmisega, töoliste were ja wannetega. Sellega töölisti õnge püüdma minna tähendaks, paremal juhitudumisel märgade pükste ja tühja kotiga

jõe ääre istuma jääda, pahemal korral wõiks ifegi ülepea aela wette sulpsatada. Ja Dittmannid, Turatid, Macdonaldid peawad tölistejuhtide kohtadest liig palju lugu, kui et neid kergemeelselt käest ära mängida. Seletas ju Turati awalikult et ta — omal ajal — Itaalia partei (Bologna) kongressil sellepärast III Internatsionaaliga ühinemise poolt ääletas, et see talle wõimaluse andis edaspidigi töolisteklassi ette otja jääda ja tema peale mõju awaldada. Ja Dittmannid ja Longuet'd mõtlewad sedasama, kuigi nad wäsi seda awalikult ei üttele.

Jäab seega kolmas võimalus... Internatsionaal nummer kaks ja pool.

Misugusele alusele wõiks see rajaneda, misugused oleksid ta tulewikuwälja waated?

Paar kuud aega tagasi kirjutas Cachin „L'Humanité's“ (Üümanitees) sellest küsimusest, võimalusi arutades ja läbi kaaludes, mis mõnesuguse uue Internatsionaali ajutamisel ifegi paar-kolm kuud tagasi, kui Saksa iseseiswuslased weel teelahknel seisid, oleks olnud. Ja jõudis paratamata otsusele, et seesugune katse tühjaks tembutamiseks oleks jäänud, ja sellepärast temal, Cachinil, muud teed üle ei jäänud kui III Internatsionaali poole pöörata.

Kuid Cachin ei wõtnud arwesse ühte võimalust: II Internatsionaali lagunewate jäänuste ühinemist nende teiste jäänustega, kes III Internatsionaaliga ühinewast parteidest wärawa taha jääwad, nagu Saksa iseseiswuslaste parem tiw. Sest selle järele, kui kõik eluwõimlisemad parteid II-st Internatsionaalilt on lahkunud, kui, möödaminnes üteldes, ifegi selle mädamiilka truu kaitsja M. Martna talle selja pöörab ja pifarfimil kaebab, et nüipea enam töolisteklassi ühendusest juttu ei wõi olla, selle järele ei ole sugugi wõimata et warsti wiimaseidgi rotid sellest wajuwalt laewalogult lahkuwad ja omale uut firmat alkawad otsima, mis töoliste petimisel pifutgi „tõmbaks“. Kui nad sel otsimiseteekonnal III Internatsionaali wärawate taha jäänutega „endid leiawad“, siis ei tarwitse see mitte ainult juhtumine olla, waid ka ingeline wastastikkune külgetõmbawus.

See „juhtumine“ tabaks mitu kärbest korraga: II Internatsionaali apuiksläinud

firmast saats lahti, oleks leitud uus „demokraatlik“ Internatsionaal, ja lahtu-lainud wennad wõiksid jälle sõbralikult üksteist kaelustada.

See oleks asja wäline külg; seespidi poleks „uus“ aga midagi muud kui senise II Internatsionaali asetäitja, kus teoorialiselt Kautsky, tegelikult Scheidemanni ja Noske waim walitseks, ja mis „proletaarlikeks“ täienduseks Wilsoni surultsündinud „rahwasteliidule“ oleks, nagu seda Kautsky minewa aasta kewadel Bernis oma II Internatsionaali kohta kawatseks.

Küireste edasitõttawa ühiskondlise arenemise seisukohalt waadates oleks see — wähemalt ühe osa kohta, kes kord II-st Internatsionaalist wäljaastudes näidata püüdis, et ta sellest mudast wälja rabeleda tahab, kuigi ainult wälispidi — tagurpidisammuks. Ja sellest oleneksid ka uue ühenduse tulewiku wäljawaated.

Mis wõiks see ülespoendatud II Internatsionaal, ükskõik mis kuju ja nime ta kannaks, töörahwale anda? Mis wõiksid ja wõiwad anda talle Wenemaa wähemlased ja es-er'id? Mis wõiwad anda Eesti sotzialpetised Usti, Sellati ja Rei järel sõrkides? Mis teised sarnased kahe tooli wahel küitajad? Töölisteriikumis kaasa ei lähe nad kaugemale kui kõmuliste, õõnsate sõnadeni, maotu ja jõuetu wirisemiseni kodanluse wasta, kelle wägivallopoliitika toetamise poole aga kõik ingeniidid kisuwad. Pahemal juhtumisel — ja see on seni seal, kus liikumine niikaugemale läinud, üleüldiseks nähtuseks olnud — pahemal juhtumisel aga seisawad need „töölisterparteid“ oma juhtidega rewolutsioonilise proletariaadi w a s t a s t e i s e l p o o l barrikaadiks.

Kas wastab see wähemalgi mõedul töölisterlassi nõuetele praeguses kiires arenemisekäigus? Niisama palju wõi wähe kui ainelised palgatingimised alaliselt kaswawa elukalliduse juures. Sest dieti ongi ju kõigi nende sotzialpetiste, -kõhklejate ja -äraandjate olemasolemise mõte selles, et ideeliseks ingeks olla kofkuwarisewa kodanlise ilma meeletutele katsetele, seda ilma kuidagi weel jalul oida, kodanlise korra surma-waakumist weel mõneks ajaksgi pikendada.

Niisama meeletislikult nagu kodanlus oma rahaasjanduse, majanduse, pangategelaste, kaubanduse ja muudel konwerentssidel päewade ja nädalate kaupa ske-

laga wett tassides igistab wõi digem oma palgalisi käsituid igistada laseb, et majanduslikest kitskusest mingit wäljapääseteed leida, selle alalise tagajärjega et konwerentssi lõpul kõigile selge on: selle küsimise lahendamiseks on tarwis uut konwerentssi kofku kutsuda: niisama igistawad igasugu ühiskondlised sortimoorid, sotzialpetised erilistelt küsimuse kallal, kuidas kapitalistlikst korda ühiskondlise rewolutsiooni eest päästa, kuidas töölisterlassi, seda kõige tähtsamat tegurit kõigi ühiskonnafordade walmistamisetegewusel, edasi kodanlise korra iffesse rakendada, kust ta filmanähtawalt wälja rabelema tikub.

Kawatsetaw Berni konwerents on üks neist ühiskondlistest kõietantsimise arjutustest, kus rewolutsiooni ja kontrrewolutsiooni wahel kõikuwad „jubid“ küsimust arutawad, kuidas tiijas kohas istuda ja mitte maha kukkuda. Pahemat kätt Kommuniskline Internatsionaal, mille ümber kõik rewolutsiooniline töörahwus kogub; paremal käel kapitalistiline ilm oma sotzialistlike ripatsi, II Internatsionaaliga, kust töörahwus pikkamisi aga järjekindlalt ära walgub oma rewolutsioonilise kettkoha poole — selle wahe peal on ainult liikumine, peatust ei ole. Kes jaksab, sammub kaasa, kes wasta puifleb, jääb jalgade alla. Bernis tahawad wastapunnijad seisatusejaama wälja aududa. Usjata waew! Niisama asjata nagu kodanlistel majanduse- ja riigitaxadel abinõusi otsida majanduslike elu uuendamiseks, kui selle uuendamise alus — elaw tööjõud, töölisterlass — ennast enam kapitalistlike sisteeimi alla paenutada ei taha. Warem wõi iljem langewad kõik need katsed kofku — ühiseks kapitalistlike korra waremeks.

* * *

Waheajal on Berni konwerentssiks määratud tähtpäew mööda läinud — ilma konwerentssita. Tagasioidlikult teatasid asja algatajad, et ühe ja teise kutsutud partei esitajad konwerentssile tulla ei olewat, „saanud“. Konwerentss liifati siis mõne kuu peale edasi, kuna detsembri algul Bernis „eellkonwerents“ ära peeti. Peale muude targutuste rewolutsiooniliikumise arenemise kohta sai see paendlastepere maha ühe „manifestiga“, mis mingit kahklust ei jätta selle kohta, kelle waimu lapsed need 2¹/₂-mehed dieti on. Rewolutsiooniline sõnawaling ei puudu

siingi, ka proletariaadidiktatuurast ei pääse
 nüüdsel ajal keegi mööda, kes töölise poole-
 oiuga rehkendada tahab, aga see sõna wõe-
 takse suhu waike wärinaga: Isjand, lafe see
 karikas meist mööda minna! Ja selle kartuse-
 wärina tagant iilib wälja wana tutaw re-
 wisjonismuse ideoloogia: lootus ja arwa-
 mine, et töölisklassil korda wõib minna
 ühiskonnapöövet ilma wägiwaldse rewolut-
 sioonita läbi wiia, teiste sõnadega: et kodan-
 lus ilma wägiwaldse wastupanekuta wõimu-
 käest annab, wabatahtlikult endale nõõri
 kaela seob.

Et niisugune wäljawaade proletariaati
 mitte rewolutsiooni ettewalmistusele ei wii,
 waid petliku lootusega magama uinutab, see
 paneb 2^{1/2}-Internatsionaalile paendlusepit-
 sati otsaette. Iga lootus, rewolutsiooniwõit-
 luse raskestest ja ohwritest kuidagi mööda
 iilida, on lõppenud ja lõpeb töölisklassi
 raskete kaotustega. Ja ainult kaotusi oleks
 töölistel ka oodata, kui nad seesuguste
 kõikwate ja paendliste juhtide järel
 sammuda usaldaksid, nagu Internatsio-
 naal 2^{1/2}.

S. P.

Poolamaa enne ja nüüd

Nüüdsete poolakate kauged esiisad, niisama ka teised Slaawi rahvad ei tunnud oma ajaloo koidu ajal riiklust. Nad elasid suguarudena, keda wanemad ja suguaru wiece (вече) juhatas. Wahel ühte ühinedes, sünnitasid nad kogukonna (opole), mis seefama on, mis lõuna-slaawlaste „за-дрыга“, wenelastel „бервь“. Nida üksteisele etnografilises mõttes lähedal olewaid suguarusid sünnitasid soo. Slesaanid, poljaanid, kujawjaanid, lentshitshaanid, ma-suurid ehk masowshaanid — need on wana-stajast saadik meile tuttawad Poola food. Uhele neist sugudest, nimelt poljaanidele läks foodstate majandusliste ja poliitikaliste tingimiste tõttu korda pikka-mööda suguarude wahelises wõitluses mõju ülewoimu teiste sugude üle oma kätte saada ja X aastasaja II poolel Piastide walitsusel esimest korda kindlale riiklisele organisatsioonile alust panna, mis mitte ainult puht Poola sugusid poljaanlaste wõimuga ei ühendanud, waid ka terwe rea naabrite, mitte-Poola sugusid Ungrias, Böömimaal, mere kaldal jne ühendasid. Nii tekis Poola riik, Piastide soost würrst eesotsas, see on würrsti wõimuga, mis poliitikalise wõimu koondamise nimel soowanemate wõimu püüab alwata, äwitab pikkamööda soo weetshe tähtsust, toob lagunemist suguaru terwesfe esialgsesse organisatsiooni, loob uued seisuslised rühmad ja paneb omakorda, ise majanduslistest tegurist sünnides kui suguaru ja soo majandusliste uwide kaitseja, uutele ühiskondlistele wahefordadele aluse.

Sellel Poola poliitikalise ajaloo kõige wanemal würrstideajajärgul tekivad wana-nade suguarude kogufondliste wahefordade waremetel uued klassilised rühmad: aadeli-seisus (pära-stpoole szlachta), würrstikaitse-wägi, ametnikkudeseisus, maaarijad. Poola-maa on sel ajal püramata monarchia

(isewalitsus). Maade ahnitsemise püüid lääne naabrite — Saksa feisrite poolt aitab Poola würrstide maadeaaramise püüete ja Poola etnografiliselt suguluses olewate sugude poliitikalise ühinemise edule kaasa ja kinnitab seega weel enam würrstide wõimu, nii et XI aastasaja algul Boleslaw Chobry (Wapper, 992—1025) ajal Poolamaa juba iseseiswa monarchiana poliitikalises ja kiriklises asjas ilmub, kuma ta maade pind põhja pool kuni Balti mereni, lõuna pool kuni Donauni, läänes kuni Onjestri ja Buugi jõeni ulatas. Kunstlikult paisunud poliitikaline organisatsioon langes küll kiirelt kokku, kui Boleslawi asemele tema poeg Mjeislaw (Misiko) II troonile asus. Üleüldiselt ei mõistnud noore Poolamaa isewalitsuse koondamise ja maadeaaramise püüded lõpuliselt wanast ajast päritud soo püüdesihtisi alwata ja Boleslaw III Krzywousty (Wiltusuu, 1102—1138) surmaga langes Poolamaa mitmesse osasse (udelli), wanem würrst eesotsas: Sileesia, Moraawia, Kujaawia, Suur Poolamaa, Sandomiir. Pära-stpoole, XIII—XIV aastasajal kaswas udellide arw märksa. Uga terwet Poolamaad ühendas sel ajajärgul weel ainult kirikline ühendus, Gneeseni arhiepiiskopfond.

Poola poliitikalise forra ajaloo uue aja-järgu iseloomulikuks jooneks saab würrst-lise isewalitsuse järkjärguline lagunemine, mis sel teel sünnis et rüütlid, kiriklased ja linnad temalt mitmesugused eesõigused omale wõitsid (immuniteedid).

Sellest ajast peale asuwad Poolamaale seisused, mis nende oma kasuks wõidetud õiguste ühtlusega ehk ühendusega on seotud, mis teatud rühma teiste elanikkude kõrwal eesõigustatud seisuforda seadfid.

Kõigepealt suutsid säherdusi õigusi kiriklased kätte wõita: piiskopi wali-misedõigust, mis endise würrstide poolt määramise asemele astus (1180. a.),

kohtumõitmisõdigust kiriklaste üle ja üleilbse kõigis usku puutuwat kuisimustes ja pärastpoole kõigis ainult osati usku puutuwat asjus; wabadust ja mõisate üle walitsemise iseseiswust. Kiriklaste jälgil sammusid riitlik, kes endile maa kohta täieliku omandamisõdiguse kindlustasid, wüürsti- ja ta ametnikkudeõdigusi nende eraomanduse walitsemise asjus piirasid, wapiõdiguse maksma panid jne.

XIII aastafajal ilmusid Mafoowias esimist korda ristikandjad — Teiitoonia riitlite püha neitsi orden, kes Poola wüürstide poolt põhjamaafondade kaitseks wälja kutsuti Seedu soo — preislaste — rööwkäikude wasta. Ristikäijad said oma walituse alla Helmini maakonna, wõitsid preislaste aegamööda ära, nende maapinnal terwet rida uusi asundusi luues: Tierun (Torn), Helmis (Kulm), Elbling (Elbing) ja teised, ja eraldasid Poolamaa mereft ära.

1241. aastal langes Poolamaa tatarlaste riitstamise alla. Krakow põletati ära, kuna Sileesia Wratslaw (Breslau) paljaks rööwiti. Maa elas raske poliitikalise ja majanduslise kriisi läbi. Walitfewate klasfide maaomanduse uwid wiisid Poolamaa laialdasele sakslaste koloniseerimisele, mis enesega kõrge põllumajanduslise kultuura ja ühiskondliste wahetordade lepingu uued wormid kaasa tõid mõisnikkude ja talupoegade-asunikkude wahel. Oma teenistust maaomanikule pakudes kindlustasid endid asunikud teatud eesõigustega, mis neile Saksa õiguste alusel omawalituse andsid ja „wüürstiõdiguse“ kohustustest wabastasid. Just sel ajal tekib Poolamaal esimist korda kogukond — „gmina“, „soltõis“ (wanem) eesotsas. Wana Poola maaarijateklassi kõrwal loob sakslaste koloniseerimine Poolamaal uue waba talurentnikkudeklassi ja wiib ta ühtlasi niifaugele, et puht Poola külad ka Saksa õiguse peale akkawad minema ja see on omakorda kogu talupoegadeklassi õiguslise olukorra ajutise parandamise algus.

Ühes sakslaste koloniseerimisega wõtab Poolamaal ka rahaline majapidamine lõpulikult maad, mis siin enesega linnade tekkimise kaasa tõi, kus esialgu sakslased asusid ja mis Saksa õiguse järele olid korraldatud. Linnade kui walmistamise, warustamise ja kaubawahetuse tekkõhtade

kaswamine kutsus Poolamaal XIII—XIV aastafajal suure majanduslise tõusu elule, kuna wiinane oma soodu isewalitusesele otsustawa löõgi andis.

Kui Kasimir Suure (1333—1370) järeltulijal, kuningal Ludwig'il oma tiitarde paranduseõdigust oli waja kinnitada, pööras ta kinnitusega shlahta poole ja tegi temaga 1374. aastal Kasshitsas lepingu. Sellest filmapilgust peale akkab shlahta Poola poliitikalises elus otsustawat osa etendama; kuningas langeb shlahta mõju alla. Kasshitsa lepingule järgnes terwe rida teisi, mis isewalitsust weel enam piirasid ja shlahta poliitikalise mõju piirisi laiendasid, mis ühtlasi tugewaks ühendatud ühiskondlikes kihiks muutus. Peale Kasshitsa lepingu wiisiks saanud shlahta kongressid wõi wäikesed maapäewad muutuwad aegamööda kohalikkudeks omawalituseasutusteks. XVI aastafajal oli Poola shlahtal teiste õiguste kõrwal juba maaomandusepuutumatus, isikupuutumatus, kohtuliku iseseiswuse õigus, tal oli tegelik mõju kõigi riigiasjade otsustamisel saadikutekogus ehk „saadikute tares“, ta oli waba tollimakswudeft, tal oli õigus alandatud innaga soola saada, ja teised eesõigused.

Shlahta kõrwal ja temaga käfikäes töötas ka kiriklasteseisus; need mõlemad seisused kindlustasid omale ühise jõuga eesõigustatud olukorra, piirides teiste seisuste kohta üleõimu kätte saada, eriti seega et linnaelanikkudeft õigus ära wõeti maad omandada, wiina põletada ja müüa, wabalt Wislat mööda kuni Danzigini sõita, ja et 1496. aastal talupojad maa külge kinnitati.

1505. a. Radomi maapäewal (sejm) wastawõtetud seadusega, mille järgikuningal õigust polnud mitte mingisugusid määrusi teha ilma maapäewa oskufeta, muutus seim seaduseandlikuks asutuselks maal, kuna sama aastafaja lõpul peale lasteta kuningana Sigismundi Augusti surma ja Jagellode suguwõsa lõppu muutus Poola kuningriik iselaadiliseks kõrgemate seisuste shlahta wabariigiks, mille eesotsas peale wiimase kuningana surma walitud kuningas oli. Kuningawõim oli lõpulikult seotud, seisuste tasafaal äwitatud, shlahta kõikwõimuline isewalitus sai walitfewaks teguriks riigis. Uga warade ja poliitikalise mõju koondamine shlahta kätte oli üht-

lasti ka ta lagunemise ja langemise algus. Groopa välise ilguse tagaajamine, rikas logelemiseelu ja priiskamine, kitsas seisulistest uwidest kõrgemal seista suutmise puudumine, vägiwalla tarvitamine linnaelanikkude ja talurahwa kallal, see kõik wiis lõpuks Poolamaa XVIII aastasaja keskel, maa walmistamise jõudude ariliffu kaswamist alwates, täielikule poliitikalisele ja majanduslisele lagunemisele, igasuguse mõju kaotamisele rahwuswahelistes wahetordades ja 1772., 93. ja 95. aasta Poolamaa jagamisele, mille järele „Rzeczpospolita“ (Речь Посполитая) poliitikalift ifeseiswust kaotades igaweseks oma olemise lõpetas.

Wana „Rzeczpospolita“ waremetel kaswas aga uus Poolamaa üles. Tema lapseiga oli poliitikalise romantika õht. Lõnnast umbritsetud ja läts unistamisega mööda wana ifeseiswa Poolamaa uuestefüüdimisest, kus laialdane shlahta wabadus pidi maksma. Palju on Poola rahwa poolt kerwe XIX aastasaja jooksul shlahta lootuste ebajumalale ohwrid toodud, neid tuuakse ka nüüd Poola ifeseiswuslaste mõtteta õnnemängus, kes rahwuslise riikluse poliitikalises wabaduses oma shlahta eesõiguste ja omawõimu kindlat tuge näewad Poola tööliste ja talupoegade üle. Aga selle kõrwal jõudis selsamal ajal noore Poolamaa teises osas teine meele-

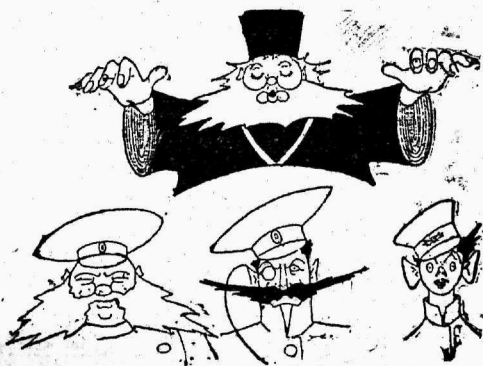
olu ja teised lootused tekkida ja tugeweneda: nad wiivad Poola rahwa laialdasele wabadusele rõhutute rahwuswahelise wõitluse kaudu kapitali wasta, kõige töötajate rahwuswahelise ühistunde kaudu, proletariaadi sotsiaalse rewolutsiooni kaudu, mis selleks liiga tegelik on et end mingisuguse romantikaga petta lasta. Kes wõidab, kas „ifeseiswuse = sotsialist“ Biljudski, kes wana shlahta ifeseiswa kodanlise Poolamaa uuestefüüdimisest unistab, wõi Poola tööline ja talupoeg, kes „ifeseiswa Poolamaa“ möödaläinud kahetsaastasajalise ajaloo põhjal wägaasti enese turjal kõiki shlahta kulbse priiuse ja poliitikaliste wabaduste kaunidusi on saanud maitseada?

Poolamaa wõitlust nõufogude Wene-maaga ei saagi teistti waadelda kui wana shlahta pärijate wõitlust oma eesõiguste eest uue kardetawa wõistlejaga — töölise ja talupojaga, ja selles ongi oluliselt kõigi nende süüdmuste ajalooline mõte, mis Poolamaa üle elab: siin kirjutatakse wiimane lehekülg Poola shlahta mitmesajaaastasesse ajalosse, kes seekord niisama nagu XVIII aastasajalgi ajaloolises käigus ei mõistnud teed leida ega oma filmade ees olewatest maailmasüüdmustest aru saada ei suuda.

(1920)

Prof. N. Deršatwin

Hiljafrey joon. „Kp. Gasera“

„Isfand õnnistagu ja oidfu teid!“

Mõttefulgumine

Meie selfilised, ametiühisuste saadikud, kes Inglismaale sõitsid, protesteerivad seal selle mõttefulu (blokaadi) wasta, millega liitriigid meid kätkestawad. Nad pööravad rahwuswaheliste teadusteasutuste teadusetoõliste poole ja nõuawad, et nõukogude Wenemaa poolt ühtlasi ka mõtteblokaad ära wõdetaks, mis terve maakera teaduslist tööd rikub.

Juba kolm aastat ei saa misgijugused teaduslised wõidud, mis nõukogude Wenemaal on saadud, selle sulu tõttu kogu maailma waraks muutuda, nad ei saa üle terve maakera kogu inimkonna kasuks arenda.

Kui ühiskonnateaduste wõidud, mis nõukogude Wenemaa on kätte saanud, liitriikide imperialistidele kardetawad näiwad olewat, selles mõttes et Groopasse enamlustand tungib, siis tuleb küsida neilt „aritud inglastelt“: mäherdust ädaohu sialdawad kogu maailma kultuurale meie nõukogude täheteadlaste, matemaatikute, füüsikute, ilmataadlaste, keemikute ja teiste õpetlaste uurimised ja ülesleidused?

Miks ei saa meie rahwuswahelise tähtsusega tähetornide, nagu näituseks Pulkowa ja Peeterburi pea-füüsikatähetorni, Pawlowski magneeditähetorni, meie teadusteakadeemia seismoloogijaama ülesleidusi terwele maailmale üffikasjaliseks uurimiseks ja läbiwaatamiseks edasi anda?

Miks ei saadeta tarberüistu ja töwabinõusi, mis meie teaduseasutused Inglismaal ja teistes Groopa ja Ameerika riikides weel enne blokaadi tellisid ja juba walmis on tehtud, nõukogude Wenemaal edasi, et neid siin toõliste ja talupoegade maal kogu inimkonna kasuks wõiks tarwitada, aidates meie õpetlaste teaduste wõitudes.

Miks tallawad näituseks liitriigid, kes nõukogude Wenemaal rahwuswahelise õiguse tunnistamatust ette eidawad, ise rahwuswahelist õigust jalgadega, rahwuswaheliste õpetlastekongresside otsuseid ühise teaduslise ühenduse ja teadusliste

tööde wahetuse kohta täitmata jättes, mis tarwilik oleks terve maailma teaduseasutuste wahel. Ja miks ei lasse liitriigid nõukogude Wenemaal teaduslist ajakirju, raamatuid, bülleteenisi, telegrammisi teadusliste ülesleiduste kohta, rahwuswaheliste teaduseasutuste ringkirju ja töõsi?

Kõiki neid „aritud“ liitlaste tegewuseawaldusi, mis mõtte ja teaduse kätkestamiseks on sihitud, wõib suure ulga faktilise materjaliga tõendada, ajalehe weerugudele mahutatud kirjatöös ei ole see aga wõimalik, ja ma toon ainult mõned nende faktide seast.

1. septembril 1919. a. leidis Seliwanow Eseseuse tähefogus sabaga tähe (komeedi) uiles. 3. septembril saadeti selle leiduse kohta Detskoje Selloo raadiojaamast sõnum nelja keele peal laiali: Wene, Saksa, Prantsuse ja Englise keeles, ja kõigist suurtest nõukogude Wenemaa lehtedest käis teadaanne läbi. Kas liitriigid selle raadio läbi lastsid, kas teised tähetornid üle maailma seda komeeti waatlesid, selle kohta ei tea meie mitte midagi. Meie ei tea sedagi, kes selle komeedi esimesena uiles leidis. Pealeselle märkis meie Pulkowa täheteadlane Tihow esimesena komeedi liigi kindlaksmääramise wiisi ära tema spektrumi wõrreldes, ja näitas et see uus komeet B. 1911. aasta komeediga suguluses on. Selle ülesleiduse ja uue komeedi liigi kindlaksmääramise asjus ei saa meie mitte terwele maailmale sõnumit saata üffikasjaliseks tundmaõppimiseks ja järelekatsumiseks.

Marsi wiimasel wastamisiiseisul 1920. aastal pandi Pulkowa tähetornist 9. mail marsi peal nii suurt udupilwe tähele, et kõik marsi pinna peensused sellesse ära kadusid. See oli tundemärgiks, et marsi peal mingijugune päratu suur torm oli lahti pääsemis, marsi peal pandi tähtsaid muudatusi tema pinnal olewate peafuutuste kohta tähele, leiti armatusewäljad neil marsi serwadel uiles, kus õmmik ja

õhta on, ja pandi marsi merede wärwi muutumist tähele, mis Lowell'i arwamist marsi peal arwatawa taimestiku kohta finnitakse. Kui meeltpahandaw, et kõik need leidused, mis meil, nõukogude Wenemaal, kätte on saadud, ainult „aritud“ liitlaste sissepääramise tõttu terwele maailmale õigel ajal teada andmata jäid, et neid maafera tähtsamates tähetornides oleks wõidud iisfikasjalikelt uurida.

Meie tuntud täheteadlane — füüsikus Kostinski sai esimisena terwes maailmas tänawu aastal Pulkowa tähetornis uraannuse faaskäijatest päewapildi-uueswõtte. Sel leidusel on määratu suure rahwuswaheline tähtsus, sest et ta planeedi faaskäijate liikumise õpetuse läbitaksumise aluseks saab, nagu see paar aastat tagasi Kostinski leidusega marsi faaskäijate juures oli ja mis pärastpoole Berliini teadusteakadeemias põhjalikult läbi wõttati. 5. juunil s. a. näitas meie teadusteakadeemia seismoloogijaam suurt katastrofilist maawärisemist Ujaskas ja Põhja-Jaapanis. Meie seismografid murdsid blokaadi läbi, kirjutasid selle maawärisemise ules ja määrasid tema jõu ja selle kohagi kindlaks, kus maawärisemine sündis. Ei saa mitte waikestes mõõda minna uute muutlikkude tähtede, udukogude eleduse, tähtede paralakside, laiusse wõntumiste leidustest ja waatlemistest, samuti ka akadeemilise Welopolsti poolt juupitri faaskäijate liikumisekiruse kindlaksääramisest, mis nende spektrumi tumedate joonte asetamise põhjal tehti, ja spektraalkaasikute tähtede waatlemistest. Kui meeltpahandaw see on, et kõik neid leidusi, mis nõukogude Wenemaal tehtud, liitlaste julu pärast terwele ilmale ei saa uurimiseks edasi anda.

Kas ei pea järgmise fakti pärast meelepaha tundma, mis „aritud“ liitlaste kultuurakandmist tõekohaselt indab?

Pulkowa tähetorn tellis Inglismaalt juba enne blokaadi suure reflektori tarwis peegli, mille läbimõet 1 meeter on, reflektori, mille läbimõet 32 tolli, spektrografi, mille põletispunkti (fookuse) kaugus 7 meetrit ja objektiiwi 13-meetrise fookuse kaugusega.

Ja mis me näeme? Kõik need päratu suured riistad olid walmis ja laewale laetud, aga „aritud“ Inglise imperialis-

tid ei lastnud neid „kultuurawastasele“ nõukogude Wenemaal ja wõtsid nad laewalt uueste maha. Teadku kõigi maade töölised, et liitriikide imperialistid ei taha kultuura- ja teadusteabinõu nõukogude Wenemaal saata teadusliste wõitude saamiseks, mis terwele inimkonnale tulufad on. Kas pole see äbistaw? Weel enam, meie oleme selle blokaadi pärast rahwuswaheliste teadusliste asutuste tööst kõrwaldatud ja ei saa neidgi aastaraamatuid ja käsiraamatuid tarwitada, mis rahwuswahelised teaduslised asutused fogu maafera teaduslise tööst tarwis wälja annawad.

Õelolewa 1921. aasta peale ei ole, näituseks, meie tähetornidel ihtgi aastaraamatut, kuna käesolewa 1920. aasta peale neid fogu nõukogude Wenemaal kohta kõigest 2 eksemplaari oli — üks Pulkowas, teine Moskwas, kuna Kaasani tähetorn, näituseks, sunnitud oli 40 trükipoognast aastaraamatut iimber kirjutama. Need aastaraamatud (*Nautical Almanac*, *Berliner Jahrbuch*, *Connaissance des Temps* jt) antakse rahwuswaheliste wäljaarwamiiseseasutuste poolt wiieks aastaks ette wälja ja saadetakse kõigile tähetornidele terwes maailmas ilmalaotuse ja tähtede kawakindla uurimisetööst tarwis laiali.

Päewapildiplaatide puuduse tagajärjel, mis Pulkowa tähetornile tarwis lähewad, ja päewapildipaberi puuduse tõttu seismoloogijaama jaoks tuleb teadusliste uurimiste eestawastid lühendada, ja lähemal ajal tuleb isegi tööst taewa päewapildistamise ja maawärisemiste üliõrna registreerimise alal seisma jätta.

Säherdune on see irtmus mõttesulgemine, millega meid liitlased kagistawad. Kas pole see äbistaw? Kui me näeme, kuidas liitriikide imperialistid nõukogude Wenemaal waenlastele sõjariistu ja sõjamoona läbi lasewad, aga kultuura ja teadmise abinõusid nõukogude Wenemaal läbi ei lasse, kuidas nad teadust kagistawad ja teda üle terwe maafera ei lasse areneda, takistades üleüldisest teaduslisest tööst osa wõtmast nõukogude Wenemaal, mis ometi peaaegu wiienda osa terwest maaferaist oma alla wõtab, — kas wõiwad siis weel liitriikide imperialistid kõrget inimesenime kanda?

Tallinna tööliste ja sõjaväelaste

Саадиките nõukogu 1917. а.

Invaliidide eest oolitsemine töörahwawabariigis

Uelituse imperialismuse werine ja metsik sõda rööwis miljonitelt ja kümnetelt miljonitelt proletaarlastelt elu ehk jälle nende eluõnne ja kõige suurema rikkuse — terwise.

Ta paiskas need miljonid õnnetuseohwrid elu sügavamasse kuristikku, kus nad oma elupäiwi mööda saadawad kõige raskemate wiletsuste ja äädadega wõideldes. Ei ihtegi pääseteed leia nad kapitalistlikes ilmaorras, kapitalistlikes riikides sest õnnetustekuristikust, kuhu nad sattunud. Näituste järele ei tarwitse meil kaugele minnagi. Waatame ainult pilguga „wabariiki“, mis Läänemere kalda peal seisab ja mis selle riigivalitsuse tõenduse järele „kõige demokraatlisem wabariik maailmas“ olewat, siis leiame juba sealtgi sedawõrt tõenasju, mis wigastatud sõjameeste eest oolitsemise, õigemine oolitsemataste üle kodanlikes ilmaorras, kodanlaste „demokraatlikes“ wabariigis selge pildi annawad. Selleks toome ühe neist Eesti wigastatud sõjameeste ühisuse kerjamise palwetest, mis alalõpmata walge Eesti lehti ehivad. See käib järgniselt:

„Kaaskodanikud! Teil kõigil on teada, et 6-aastase sõja tagajärjel on palju nõiuguseid õnnetuid kogunud, kes oma kõige kallima waranduse, s.o. terwise ja tööjõu sõjaohwrisk on pidanud tooma ja nüüd puuduses ja wiletsuses (minu sõrendus, D. K.) peawad elama. Nende awitamiseks korraldab E. W. W. S. U. S. osakond 19. ja 20. juunil Kadriorus loterii. Põõrame kõikide kaaskodanikkude poole palwega ja palume toimepandawast loteriist lahkest ja rohkest osa wõtta, sest sellega toetaksite wigastatud sõdurid, kes oma terwise kaotanud wõitluses kodumaa parema tulewiku eest. Suhatus.“

Misugune irwitus, pilge! Need, kes oma kallima waranduse nuumikute ea

käeläigu eest on amud, paluwad „kaaskodanikkudest“ ihtlasi ka nuumikutelt raasufesi, mis nende lauast maha kukuwad, — „kõige demokraatlisemas wabariigis“! Need kerjamisepalwed, mis walge Eesti lehti ehivad, tuletawad meile Nikolai ja Kerensti aegü meele, kus invaliidideühisused kogu laialdasel Wene maal, niisamuti ka pealinnades — Peterburis ja Moskwas sarnaste kerjamisepalwetega „eategawatelt seitsidelt“, „kaaskodanikkudest“ jt fondikopifaid mangusid, kuma need käteta ja jalgadeta õnnetuseohwrid pealinna mullitsatel peenikeste daamede ja isandate ees waese Laatsaruse oja etendasid.

Kuidas on aga need õnnetuseohwrid — invaliidid, kes kodanlikes riikides äärmistes wiletsustes waewlewad, kõõra hwa wabariigis kindlustatud? Misugust toetust ja abi neile siin antakse, mis tehakse nende seisukorra parandamiseks tegelikult ära? Siin toome jällegi otjekoheseid näitusi, mis ise oma eest kõnelewad.

Töörahwawabariigis on töwõimetute ja eestkätt just nende eest oolitsemine, kes oma terwise sõjas kaotanud, peale aridusekõõsimuse tähtsam ülesanne. Riigis ilma sõjas kui ka klassisõjas kannatanud kangelaste eluforra parandamise on ühisfond oma kanda wõtnud. See tähendab et nad saawad toetust, abi ja üllespidamist riigilt seaduslikul alusel. See abiandmine sünnib kõige laiemal alusel. Wigastatud sõjamehed, kes teatava osa tööjõust on kaotanud, saawad toetust proportsionaalselt, kaotatud tööjõu protsendi järele. Neile, kes üle 60% tööjõudu kaotanud, antakse toetust nõukogude teenijate keskmise palgamäära järele (2000—4000 rubl kuus). Pealeselle sünnib wigastatute arstimine, nende terwise parandamine riigi aigemajades, laboratooriumites ja sanatooriumites

täiuste riigi kulul. Seda arstiabi saab wigastatud sõjamees kogu eluaja.

Dolfa arstimise ja ravitsemise läbi saab wigastatud inimene kaotatud terwise kas osalt ehk täiuste tagasi, sellejärele misjuguine wigastus oli.

Täiuste kaotatud ihuliikmete asemele walmistatakse kunstlikud liikmed. Näituseks, ühe jala puudumisel täidab kunstlik jalg paremine ülesannet kui fargud. Kunstlik film ei täida küll kaotatud filma otsekohest ülesannet kui nägemiseosa, aga farnaduse poolest farnastab kehaosa teis-tega ja täidab seega ila ülesannet.

Kunstliikude liikmete — käte, jalgade, filmade jne walmistamine nõuab kõige suuremat kulu, teadust, osawust ja voolt. 1919. a. teisel poolel kulutati Wene-maa töörahwawabariigis inwaliidide kunstliikude kehaosade walmistamise peale 36 444 000 rbl.

Peale materjaalse toetuse ja ravitsemise oolitseb nõukogudewabariif inwaliidide waimliste uwide eest. See teadmine et wigastatu end ingeliseft rõhutatud tunneb olewat, kui ta näeb et ta ühiskonna kulul oma elupäiwi mööda peab saatma, kuna ta ise ühiskonnale milligagi kasulik ei wõi olla, kohustab ühiskonda ka seda albtust parandada püüdma. Selleks on asutatud terve rida õpetööködasiid, kus wigastatud ühiskonna kulul terwisekohase ameti wõiwad omandada. Sarnaseid inwaliidide õpetööködasiid oli 1919. a. nõukogude Wene-maal registreeritud 235, kus üle 5000 inwaliidi, mitmesugustes töödes, nagu kingisepa- ja rätsepatsöös, raamatufõitnises, niferdamises jne endi tööjõu tarwitamise oskust omandasiid.

Nendele wigastutele, kel teaduse wasta uwi on ehk kelle kaotatud liikmed neilt kehaliise töö jattamise wõimaluse on wõtnud, on asutatud mitmesugused koolid ja kursused igas teadusearus, kus nad mäsuta õpetust, niisama ka riigi poolt täielise priiülespidamise, kortri ja riided saawad. Sarnaseid koolisi ja kursuseid, eriti inwaliidide jaoks oli 1919. a. nõukogude Wene-maal 47, kus ligi 2000 inwaliidi mitmesuguses teaduse- ja oskusearus — raamatupidamist, nõukogude majapidamist, posti- ja telegrafteadmist, raudteerasjandust jne õppisiid. 1920 a. on farnaste kursuste ja koolide arw

tõusnud 175, kus ligi 7000 inwaliidi õpib. Siia ei ole arwatud need inwaliidid, kes üleülbisariiduslistel kursustel ja neis õpeasutustes õppisiid, mida eriti inwaliidide jaoks asutatud ei ole ja kus kõigil oma seowi järele osawõtmine täiuste waba on. Paljud inwaliidid õpiwad juba kõrgematesgi õpeasutustes. Inwaliidide koolitamiseks ja ametiõpetamiseks andis riik 1919. a. ainult teisel pool-aastal 57 392 000 rbl.

See abi ja toetus ei oleks täielik, kui ühiskond ei loots tingimisi, mis wõimaldasiid wigastatudel omandatud tööskest oma tööjõu järele kõige wiljakamalt kasutada. Ja siingi tullakse wigastatule wasta. Selleks on asutatud riiklised inwaliidide töököjad, kooperatiivid, artellid ja kommunaad. Nende asutamise kohta wõime ajalehtede weergudelt alati sõnumid leida. Neis riiklistes asutustes ja ettevõtetes on wõimalik inwaliidide tööjõudu diete ära jagada ja seega kõige otstarbekohasemalt tarwitada. Praktika on näidanud et terwisele wastawas tööarus inwaliidi töowiljakus arilikust töölistest madalam ei ole. Pealeselle wõimaldatakse inwaliididele ühiskonna teenistuseft osawõtmine igas tööarus, neile kohasamiseks eesõigusi andes.

Mis puudub täielikkudesse inwaliididesse, kes terve tööjõu kaotanud ehk kes igapäewases elus alatist kaasabi, järewalwet ja arstiabi tarwitawad — pimedad, käte ja jalgadeta, rasfete silnemiste aigus-tega jne — need paigutatakse inwaliidide-ühiselumajadesse, kus neile ühiskonna poolt täielist priiülespidamist, riiet, arstiabi ja muud toetust terwel eluajal antakse. 1919. a. oli nõukogude Wene-maal umbkaudsete teadete järele 160 sõja-inwaliidide ühiselumaja, kus ligi 12 000 inwaliidi ühiskonna kulul ülewal peeti. 1920 a. aga on juba 2000 niisugust ühiselumaja, kus 150 000 inwaliidi warjupaigas ja riigi kulul ülewal peetakse. Ka neis ühiselumajades ei piina wigastatud wängiwoja ehk waestemaja igawus ja tegewuseteta olek. Siin wolitsetakse peale ametlise abiandmise nende waimliste uwide eest. Neile õpetatakse mitmesugust käsitööd, joonistust, tikkimist, eegeldamist jne, mida kellegi terwis talle wõimaldab. Pealeselle peawad lektorid ettelugemisi mitmesuguste poliitikaliste, teadusliste ja kunstliiksimuste

üle, mis wigastatude teadmisi täiendawad ja nende ilmawaadet laiendawad. Sel teel saab neile selgeks oma saatuse tõsine seisuford, selle tõsised põhjused ja järeldused ja nad wõiwad kergemalt ingata. Sarnased sõjainwaliidide iihiselumajad nõuawad riigilt suuri kulusid. 1919. a. wiimajel poolaastal andis riik nende iihiselumajade ülespidamiseks 74 071 000 rbl. Üleülbises summas nõudis inwaliidide eest oolitsimine ja neile abiantmine 1919. a. nõukogudewabariigilt 287 236 000 rbl.

Ülemaalpool toodud arwud kõnelewad juba ifeeneifestgi, kui palju oolt, tähepanemist ja kulu nõuab sõjainwaliididele abiantmine ja nende ülespidamine. Seda kanda wõib ainult töörahwawabariit, kus töölistef ifeendi ja selfiliste tulufst töötawad. Seda on nõukogude Wenemaa te g e l i k u l t näidanud, kes inwaliidide, samuti ka kõigi töowõimetute ülespidamiseks on kulutanud iglasummad, mida üksigi teine riik kogu ilma ei kuluta. Nii kulutati nõukogude wabariigis 1919. a. teisel poolaastal üleülbise tööliste sotsiaalfe wolekandeks ja abianteks 12 500 000 000 rbl ja 1920 a. 61 000 000 000.

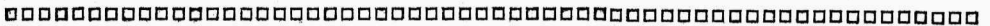
Üksigi kapitalistline riik ei ole sarnaseid iglasummasid tööliste toetamiseks ohwerdanud ega wõigi ohwerdada seni kuni seal kapitalistid, bankiirid, mõisnikud, kindralid, kuningad ja teised nuumikud ja priilewasõõdikud töörahwa kulul edasi priiskawad ja prasiwad. Ühiskond ei suuda toetada jõuetuid ja abituid, kui ta ifegi juba parasitide kurnamise all

ägab. Sarnase kurnamise koorma all ägaska tsaaride Wenemaa. Weebriarirewolutsioon töötas palju, oluford jäi endifeks. Oktoobriewolutsiooni puhang puhastas täieste selle sumbunud õhtkonna, mille all töörahwas, eriti töowõimetud lamberibufid.

Ta paiskas riigitiüiri juureft kapitaliteenrid eemale, wabastas töörahwa igafugustest kurnajatest ja nende surwetest. Sellega oli wõimaldatud ka uue iihiskondliffe elu loomine, kus ei pea olema kitsendust, surwet ega puudust; kus kõik töowõimetud: wanakesed, lapsed, wigastatud ja aiged iihiskonna kulul endiste parasitide asemel mureta ülespidamist peawad saama. Kui seni seda iglaillesannet soowitud mõedul ei ole suudetud täita, siis oleneb see erakorralifef klassiwoitluseajajärgust ja puudustest ja äbadeft, mida meile tsaaririit pärandas. Ent see raske koorem, „mustade päewade“ eest muretsemine, on nõukogude Wenemaa töörahwa ingelt langenud.

Kapitalistlikes riikides, kus töölistel sarnased lahedad eluwõimalused puuduwad, kus „mustade päewade“ mure iga töölistef inge endifelt koormab, peawad töölistef nende õiguste ja elu wõimaluste saamise eest oma weriwaenlaste ja rõhujate wasta kas otsekohest ehk kaudset wõitlust, mis ifka uusi ja uusi ohwrid ja õnnetusi kaasa toob. Keifst õnnetustest ja ohwritest pääseb töörahwas siis, kui ta kogu ilma kapitalismuse ja oma waenlaste—kapitaliteenrite üle täieliku wõidu saab.

W. Kullerkupp

Кушечкина жон. „Кр. Звезда“

„Ja kahestifskümmend rahwasuuaru langes tema peale..“

W. s.-d. töölistepartei tegevusest Eesti 1912. a. kuni weebruarirevolutsioonini

1. Kuni ilma sõja alguseni

1912. aasta keskajal olid 1905. aastal organiseeritud partei osakonnad Eestis peaaegu äratatud. Alles oli ainult Tallinna partei osakond, milles mõnikümme wangistamistest ja väljasaatmisest ülejäänud felfilisi tegevusvõimalusi, mis sel ajal kuigi laialised ei olnud, kasutada püüdsid.

Allaste tagatijamiste läbi sügavemale pöranda alla surutud, agarama teest tegelastest Tallinnas eeskujuliselt töötava fandarmit- ja nuuskurivalituse poolt „kahjutaks“ tehtud, oli see organisatsioon nii arvu poolest kui ka poliitikalisel nõrgapoolne.

Tegevusvõimaluste otsimisel tekkisid temas mõnesugused väärtustused. Näituseks töötasid mõned parteiliikmed kodanlike ajalehete toimetustes, püüdes neid töölisteliikumise korraldamise otstarbetel „ära kasutada“, kuni aga selle juures kodanlased neid endid ära kasutasivad. Sarnaseid katseid tehti Tallinnas 1910. a. algul „Virulasega“, iljem osalt ka „Tallinna Teatajaga“. Nendes kui ka muudes väärtustustes avaldas end Eesti töölisteliikumises see, mida Venemaal üleüldiselt „likwidaatorluse“ all tuntakse. Kuna töölisteringkondades laial Venemaal selleks ajaks (1911. aastaks) värskemad tuuled puhuma hakkasid, püüdsid ka Tallinna felfilised ajaga sammu pidada ja arutasid sel ajal tähtsamat küsimust, kuidas oma kirjandust, eeskätt ajakirjandust, soetama akata.

Järgneva tööraha ajalehe kui ka sellele kaasaõkivate ülevalnimetatud väärtustuste ajalugu on enam-vähem põhjalikult juba mujal (v. „Klassivõitlus“ 1919) kirjeldatud, sellepärast ei akka ma nende juures pikemalt peatama.

Tööraha ajalehe väljaandmisel parteielus tekkinud noor, värskem wool, mida

peaasjalikult Narva felfilised esitasid, pääsis mõidule. Esiotsa käsilikaudu Kobades, ehitasid Narva felfilised ühes nendega liitunud teiste linnade ja maatöölistega uut, reaktiivnaastate tõdunemise ja oportunistmusest vaba parteiorganisatsiooni. Poollegaalne „Narva Sõna“ kirjastuseosakond täitis meil esiotja osa partei korralduse ülesandeid. Selle kõrval asusid aga töösse ka vormilisel partei osakonnad. Juba 1912. a. sügisel asus sots.-dem. Eesti osakond Elsingis „Kiire“ laialilootamise ja toetamise kõrval ka järjekindlamale parteitööle. 1913. a. 1. mail kutsus „Kiir“ esimest korda peale reaktiivnaastate Eesti töölisti revolutsioonilise tööraha mai-püha pühitsemise. Selleksama aasta suvel loomavad Pärnu Waldhofi wabrik felfilised streigi puhul (mis pea loomusunniliselt lahiti puhles) parteikomitee, mis eade tagajärgedega streigijuhtimise oma kätte võtab. Selsamal suvel astuwad meie felfilised Peterburis „Brawda“ kaudu Wene felfiliste parteilise korraldusega läbikäimiseesse. Samal sügisel või talvel asutawad Narva felfilised partei Narva osakonna. 6. okt. samal aastal ilmuvad Peterburisse „Narva Sõna“ peakoosolekule Tallinna tööliste esitajad ja seavad esimest korda peale reaktiivnaastate lendlehe kottu, milles Tallinna proletaarlasti 16. oktoobril (mil Tallinna töölisti 1905. a. esimest korda weristati) poliitikalisele streigile ja meelevaldusele üles kutsutakse. Tallinna nuuskurivalituse wangistaks sel puhul ulgakefe Tallinna felfilisi, keda kuu aega võrede taga peeti ja siis wabastati. Weebruarikuul 1914, kui nende asja juba küllalt uuritud oli, saadeti Tallinnast Venemaale välja terve kogu nendest felfilistest, nende ulgas Tallinnast M. Lains, Surtlast, J. Saks, Udal, D. Kastas ja Peterburist W. Kingisepp.

1913. a. lõpul asus wäsimata s. h. Suuder Tallinna organisatsioonilise ametisse. Partei awas laialdase liikutustöö Tallinna proletaarlaste ulgas. Tallinna felfiliste elaw tegevus mõjus ergutawalt teiste linnade proletaarlaste peale. Selle töö tagajärjel tuli 1914. a. märtsi lõpupoole Tallinnas esimine peale reaktiivoniaastate partei esituskogu kokku, mis ennast W. s.-d. t.-partei Cestimaa nõupidamisels nimetas. Sellest nõupidamisest wõttis osa kui partei keskkomitee organisatsioonilise partei keskkomitee Wenemaa büroo liige ja Wene töbliste saadik neljandas riigikongressis s. G. Petrowski, kes nõupidamisels esitatud partei organisatsioonid kinnitas. Esitatud oli umbes 150—200 parteilikut (kindlaid arwusi pole mul täpärasi) Tallinnast, Tartust, Narwast, Peterburist ja Elsingist. Nõupidamine toimistas „Kiire“ partei äälekandjaks, misjaguse otjuse lõpulik kinnitamine partei keskkomitee asjaks jäi. Ühiklasi tunnistas ta Tallinna komitee kui kõige tugewoma organisatsiooni kuni uue täiearwulise maakoerentis Cesti maakonna komitee asetäitjaks.

4. aprilliks, Leena sündmuste teiseks aastapäewaks, anti Tallinna komitee poolt esimine trükitud lendleht wälja, Cesti ja Wene keeles. Ülelinnaline protestistreib, millele leht ütles kutsus, läks ästi forda, ka wulitsa meeleawaldused. 1. maiks ilmus teine lendleht, protestistreib ja meeleawaldused läksid weel paremine. Suurise aja lähenemisega alkasid Tallinna s.-d. peale koosolekute töökodade ruumides ka wälises õhus koosolekuid korraldama. Neid peeti linna ligi metsades; osawõtjaid oli mõnikord kuni paarisajani. Kuigi ratsapolitsei mõne neist nurja ajas ja mõnelgi s-l politsei eest põgenedes ennast mõnda kraawi jn peita tuli, kogusid ühest kohast peletatud felfilised endid mujale kokku. Parteiline tegevus Tallinnas läks järjest elawamaks kuni ilmaõdja alguseni.

Teiste linnade organisatsioonide tegevus sel ajal polnud sedawõrt elaw kui Tallinnas. Nimetamisewäärt on Peterburi organisatsiooni tegevus, mis raioni õigustega töötas ja oma esitaja partei Peterburi komiteesse saatis.

15. juunil 1914. a. peeti Narwas, Paemurru küla lähedal metsas esimine

täiearwuline Cesti maakonna konverents ära. Konverents algas wara õmmikul ja kestis umbes kespäewani, mil tal wäliskel põhjustel laiali tuli minna, ilma oma tööd lõpetamata. Konverentsil olid esitatud Narwa, Tallinna, Peterburi ja, kui ma ei effi, ka Tartu partei organisatsioonid. Nagu konverentsil ette kantud aruannetest näha (järgewma üksik- asjalise kirjelduse konverentsi tööde üle toon „Töö Kiire“ järele, mille 7. nr-is konverentsi aruande ilmus), oli kõige rohkem organiseeritud parteifelfilisi Tallinnas (umbes 125), kes 3—10 inimesteliseks grupetesse korraldatud olid. Nendest asus Dwiigatelis 25—30. Tallinna esitaja aruandes näidatakse Tallinna felfiliste agarat tegevust wiimasel ajal. Partei liikumefakusi on Tallinnas alles sel kewadel wõtma alatud. Teiste linnade aruannetes räägitakse (aruannetes Tartust ja Narwast), et tegevus seal palju nõrgem, aga siiski on wiimasel ajal rohkem elawust märgata. Nimetamisewäärt on Peterburi felfiliste tegevus, keda umbes 60 inimest.

Peale aruannete arakuulamisest oli konverentsil teiseks päewakorrapunkts töbliste kirjanduse soetamise ja laialilaotamise küsimus. Selles asjas pole otsused ülemaalpool nimetatud ajalehes awaldatud.

Kolmanda päewakorrapunkti all arutati selleaegset seisukorda ja wõeti ühel- äärel resolutsioon wasta, kus ülewene- maalise streigi korraldamist tarwiliseks tunnistatakse ja selle läbiwiimiseks parteifelfilisi tugewusele lohusatakse. Nagu teada, kawatseti seda sirekti 1914. a. sügisel toime panna, mis aga sõja tõttu wõimalik polnud.

Neljandaks arutati W. s.-d. t.- (enamlaste-) partei kongressi kokkutõumise küsimust. Seda kongressi kawatset partei keskkomitee lähemal ajal kokku kutsuda ja tegi selleks eeltöösi ifegi legaalfete partei ajalehede („Prawda“ ja t.) kaudu. Konverents määras ära Cesti parteiliste organisatsioonide esituse walimise korra sellele kongressile. Saadik sinna tuli waldida kas kogu Cestis asuwate W. s.-d. t.- (enamlaste-) partei grupete poolt, sel korral ago, kui see, selleaeg- seid olusid silmaspidades, wõimata oleks olnud, siis Cestimaa maakonna komitee

poolt; kui aga ka selleks talistusi peaks olema, veldatse otsuses, siis valib saadiku Tallinna linnakomitee.

Konverents saatis W. s.-d. t. (enamlaste-) partei fraktsioonile 4. riigivolikogus terwtuse, milles fraktsioonile tema vastutuskriikal kohal jõudu soovitakse ja lootust awaldatakse, et Malinowski põgenemine fraktsiooni ei nõrgestanud, vaid töölisi veel enam sundis oma eelwõitlejate ümber koonema, seega fraktsiooni jõudu ja tähtsust suurendades.

Wenemaa sotsiaaldemokraatia ühinemise kohta otsustas konverents, et ühinemine ainult nende s.-d. wahel tarwilik ja soovitatav on, kes seniist W. s.-d. t. (enamlaste-) partei ühinemise wormi õigeks tunnistaswad.

Cestimaal asuwate W. s.-d. t. (enamlaste-) partei grupete ühendajaks ja ülemaalisteks sekkkohaks määras konverents Cestimaa sekkomitee, teda järgmiselt walitakse: kolm liiget Tallinnast; Narvast, Tartust ja Peterburist walitakse igast ühest üks komitee liige; Peterburi parteiseltistide poolt walitud komitee liige otsustab ainult küsimustes, mis kultuuralistesse küsimustesse (kirjandusesse jne) puutuwad.

Nagu juba eelpool tähendatud, tuli konverentsil „wälistel põhjustel“ laiali minna, ilma oma tööd lõpetamata. Säbiwaatamata jäiwad päewakorrapunktid selle üle, kuidas sotsiaaldemokraatidel aigekasjadest, aridusefektidest ja ametiühijusest osa tuleb wõtta.

2. Ilmasõjaajal

Ilmasõda tabas Cesti töölistelikutumist tema tõnuajajärgul. Tallinnas oli kawatsefjel uus poliitikaline streik Peterburi poliitikalise streigi toetamiseks. Narwas asusiwad peale Kreenholmi kangrupoolmeistrite streigi ka teised selle wabriku töölised oma nõudmiste kottuseadmisele, mida wabrikuwalitsusele ette kawatseti panna. Koosolekuid selles asjas peeti, nagu Tallinnasgi, wabas looduses. Rasmajal linnades streikisiwad töölised ja panid nõudmisi ette.

Tallinnas lõhuti esimiste mobilisatsioonide läbi parteiline organisatsioon ära. Üheks lagunemispõhjuseks oli ka osaline mee-

olu langemine nooremate parteiseltistide ulgas. Juba esimestel sõjapäewadel katkes sibe Wene seltistide grupetega, mis Koplilaewatehastes asusid. Sellestõttu oli Tallinna komiteel wõimata protestilendlehte sõja wasta ka Wene keeles wälja anda. See lendleht ilmus 26. juulil; temas näidati ära et proletariaadil midagi ühist selle „wabadusesõjaga“ ei ole ja olla ei wõi. Selle lendlehe ilmumise puhul ilmusid kohanlaste ääletorudes „Päewalehes“ ja „T. Teatajas“ märkused, milles soowitati „põrandaalusleid roomajaid“ wõimude kätte toimetada.

Just pisut aega enne sõja algust kawatseti Tallinna organisatsiooni juhtiwaid asutusi ümber organiseerida. Tallinna komiteesse käisid seni otseteed kohaliste grupete esitajad. Müüd kawatseti linna kolmeks raioniks jaotada, millede komiteedesse grupete esitajad käisid, raionikomiteed jaodasiwad oma poolt esitajad sekkkohta, kes siis Tallinna komitee sünnitatisiwad. Seda korraldust ei jõutud läbi wiia. Tuli sõda. Kohalejäänud seltististel läks forda alles paar kuud peale sõja algust uut Tallinna komiteed walida. See komitee kogus muuseas töölistelehe wäljaandmiseks kapitali. Ta kawatset 16. oktoobriks lendlehte wälja anda. Lendleht oli juba walmis kirjutatud, puudusid trükkimise wõimalused. Ka Tallinna sandardiwalitsus walmistas emast 16. oktoobri wastu. 15. oktoobri õhtal kutsuti kolm meie seltistilist sandardite jutule. Neile anti lühidalt teada, et kui „omme midagi juhtuma peaks“, nemad siis oma peadega wastutawad. 25. oktoobril kutsuti s. H. Kiilaspea, kes parteiorganisatorina Tallinna elama asus, sandardite jutule ja pandi temale ette nende teenistusesse astuda. Et s. selle ettepaneku põlastusega tagasi lütkas, anti temale Tallinnast wäljasõitmiseks 48 tundi aega, wastasel korral teda Siberisse saatmiselega ähwardades. Et J. Käsperit, kes iljaaegu Tallinna elama asunud, oiatati sel puhul (tema juures asus s. Kiilaspea korteris), et praegusel „isamaale raske ajal“ s.-d. parteilise tegewuse eest pääsikuul ootab, ja seletati sel puhul wäga lahkest, et arilisel ajal temaga sarnases asjas üleüldse rääkima poleks alatud. „Teie olesite siis oma, meie aga oma tööd teinud“, tõendati siiniste poolt.

Uue 1915. a. algul saadi Wene selfi-
listega ühendusefidemed uueste kätte. Aga
Wene selfimehed seletasivad, et aktiiv-
lisemaks tegewuseks praegu aeg kohane ei
ole. Sel põhjusel ei saanud nemad ka
oma esitajaid Tallinna komiteesse.

9. jaanuaril 1915 ilmus Tallinna ko-
mittee poolt eestikeelne lendleht. Pihut
iljemalt ilmus Eesti keeles partei keskkomitee
üleskutse „Wasta woolu“.

Weebruaris wõi märtsikuu paiku tuli
Tallinna saadik Tartu partei osakonna
poolt. Ta tõi enesega kaasa mõned ek-
semplaarid Tartu s.-r-ide poolt wälja
antud ajakirja „Töö Ripp“ ja küsis, kuidas
meie waotame selle ajakirja wäljaandmise
peale ühes s.-r-idega. Ajakiri oli rotas-
tori peal valmistatud. Tallinna selfi-
liste poolt wastati, et nemad sarnases asjas
s.-r-idega wõimalikuks ei pea kaasa töw-
tada.

4. aprilliks ilmus Tallinna komitee lend-
leht Leena aastapäewaks. Selle lendlehe
lavalilaotamise juures wõeti kinni s. Jaan
Mitt, kellel õhtal koju tulles lendlehed
taskest, olid, kuna politsei teda kortris
juba ootas. Selle eest mõistis kindluse
sõjatohus teda neljaks aastaks sunnitööle.
Si Miku nõrk terwis ei kannatanud aga
wangistuseraskusi wälja ja suri 1916.
a. kewadel Echlüsselfburi sunnitööwangi-
majas. Aprillikuu teises pooles wanais-
tati Tallinnas s. R. Wakman, W. Buk,
G. Waino, Wiit, Wiil ja M. Pikemets.
Neid kõiki saadeti, kuna nende wasta kind-
lad süütdendused puudusivad, administra-
tiivses korras Siberisse, Enisfei kubere-
mangu. Sellest oolimata et meie orga-
nisatsioonile sarnasel määral aadert lasti,
ilmus 1. mai lendleht õigel ajal. 1915.
aasta teisel poolel oli parteiline elu ni-
isama waikne kui 1914. a. sügisel. Wiiga
raste oli sel ajal aktiivne parteitöö, kuna
sõjalise ja marurahwusluse ullustuse laened
sel ajal oma kõrgemale tipule tõusid. Kes
sel ajal Tallinnas olnud selfi-
listest ei mälestaks näitufeks seda, mis suguse kiiru-
suga selle aasta augustikuu algul Tal-
linna diktaator Gerasimow poole päewa-
jooksul Tallinna kindlustamiseks saksaste
wasta tarwisminewat 10 000 töölist mo-
biliseeris. See annab selleaegsest Eesti
wäitkewanuse meeleolust küllalt selge pilbi.
Ka osa töölisti sai sel korral kahtlemata
kaasa kistud. Parteioorganisatsioon sel

korral rohkem midagi teha ei jõudnud
kui omawahelisi koosolekuid korraldada.

1916. aasta algul algas parteiorga-
nisatsioon jälle elawamat tegewust. 9. jaa-
nuariks ilmus ühes keeles trükitud lend-
leht. W.-Balti laewatehases ilmus kirju-
tatud lendleht Wene keeles. Selles tehases
korraldati poliitikalist streiki ja töölisted
tulid töökodadest wälja, et wabriku wära-
was meeleawabust toime panna ja koju
minna. Seal aga olid ratsapolitsei ja
saudarmid wastas, kes neid töökodadesse
tagasi sundisid minema. Töö seisis sel
päewal mitmes selle wabriku töökojas. Ka
Dwiigatelis oli umbes samasugune seis-
kord. See oli Tallinnas esimine wärskem
tul peale sõjaalgust. Seni olid rewo-
lutsoonipühadel mõned agaramad selfi-
listed ainult töölt ära jäänud, ilma et see
kellelegi silma oleks paistnud.

Warsi peale selle aresteeriti s. Ed.
Böcker, kelle juurest mõned Tartus ilmu-
nud pörandaaluse kirjanduse ekf. leiti. Ta
sai mõne aja pärast wabaks, kindlamate
süütdenduste puudusel.

Umbes sama aja ümber ilmus ektogra-
feeritud pörandaaluse ajakirja „Sotsiaal-
demokraadi“ esimine nr Narwa selfi-
liste wäljaandel. Narwa s-d olid kogu sõja
aja elawat tegewust awaldanud, ulga lend-
lehti wälja andes ja ka muul wiisil. Rah-
jaks pole nende ribad kirjutajal selle te-
gewuse kohta lähemaid teateid. Narwa
organisatsiooni tegewuse kirjeldamine oleks
mõne selfi-
liste asi, kes sel ajal Narwa te-
gewusele lähemal oli.

20. jaanuaril ilmus Tallinnas sel
aastal teine lendleht kahes keeles, märtsi-
kuu lõpul kolmas kahes keeles, 4. aprilliks
neljas, 1. maiks viies.

Weebruarikuu esimestel päewadel tuli
Peterburist Tallinna Peterburi komitee
organisaator s. Doora Hasjan. Et ta ko-
halisi olusid ei tunnud ja töölisteliikumisele
waenulise wooluga läbiläimisesse astus,
mis endiselt „T. Teatajas“ kaasa töötas
ja mille ulgas, nagu peale revolutsiooni
selgus, ulgate promokaatoriji oli, wangis-
tati teda juba 2. aprillil. Sel puhul
wangistati meel s. A. Seidelberg, A. Li-
was, J. Sallmann, J. Kästas, J. Pite-
mets, R. Neimann, R. Liitw ja mõnda
teisi, keda aga wärsti wabastati, kuna
ülesloetud selfi-
listest Hasjan ja Liitw peale
pea aastase uurimise 1917. a. meebuaris,

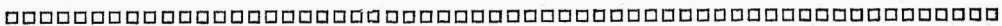
2 nädalat enne revolutsiooni, kindluskohtu poolt Siberisse asuma mõisteti; sama kohus tunnistas s. Seidelbergi ja Tiivas'e süütahts, kuid nad mõisteti administratiivses korras ikkagi Siberi asumisele. Teisi ülesloetud seltsilisi saadeti aga juba kuu aega peale kinnivõtmist adm. korras asumisele, ühes s. J. Kämpertiga, keda 26. aprillil vangistati.

1915. aasta lõpul ja 1916. aasta algul fundis politsei veel mitu Wene s. Tallinnast lahtuma. Need olivad agaramad aigekassategelased, tegid aga ka parteilist tööd. Nende nimed: Filippow, Kiin, Murkin ja Malets. Viimase s. kaudu korraldasime läbitäimist Balti laewastiku mad-

rustega, kelle ulgas selleks sõja algusest peale mitu korda ulgali wäljastumisi ette tuli. Ka s. Gasan'il oli meremeesteorganisatsioonidega ühendus olemas.

1916. aasta teisest poolest on mul puudulikud teated olemas, kuna ma selle aja jooksul Tallinnast eemal olin. Selle aja jooksul korraldasid puhastamisest pääsenud s-d revolutsiooni asja Tallinnas sedawõrt, et esimiste teadete puhul revolutsiooni üle Peterburis nemad ühes sõjawäeliste organisatsioonidega wõimuvõtmist torda saata wõisid. Seltsilised, kes selle aja tegewusest rohkem teawad, peaksid seda kirja panema.

J. K.

9. Убоит. „Вооруж. Народ“

Valge walitsus liitlasti oodates

Preester Gapon

1904. a. algul tugewneb Peeterburis Wene-Jaapani sõja löökide, riigis üleelatawa raske majanduslise kriisise ja lõpuks põrandaaluse sotsiaaldemokraatlise kihutusetöö mõjul töölistelikumine: streigid wältawad peaaegu wahetpidamata, kaswawad järjeste ja wõtawad oma alla ikka suurema arwu töölisi.

Walitsus akkab segaduses laias ulatuses lubatud töölisteühisusi elule kutsuma, püüdes selmoel töölistelikumist oma kättesse koonnada, teda sotsiaaldemokraatia mõjust kõrwale wiia.

11. aprillil 1904. a. awab preester Gapon politseidpartemangu ülesandel „Wene wabrikute- ja tehastetöölise ühise“ esimise osakonna.

Uue ühise sihiks on „töölise seas Wene rahwuslise waimu äratamine ja sügawdamine, aja mõistlik mõõdasaatmine ja wõitlus töötajate ja töölise elu seadusliku parandamise eest“.

Osakonnad lagunewad kiirelt laiali: 1904. a. lõpu poole on neid Peeterburis juba 11, kuna liikmete arw 10 000 inimese peale tõuseb.

Osakonnad on lihtsalt klubid, kus teemajad sees on, kus näitemängusi, ettelugemisi ja muusikaõhuid korraldatakse.

Kõige sagedamine astub ette preester Gapon.

Tema kutsub oma kõnedes töölisi üles ainult majanduslist wõitlust pidama, s. o. töötajate parandama, oiatab neid aga poliitikalise wõitluse eest; töölised peawad oma «isakese tsaari» sisse kindlaste uskuma, kes neile, mõistagi, ainult ead soowib; ta oiatab neid et nad mitte «sotsialistide» kihutusetöö mõju alla ei sattuks, sest walitsus ise kaitseb neid kapitalistide eest.

1904. a. detsembrikuu lõpul lastakse Putilowi wabrikust 4 töölist sellepärast lahti, et nad «osakondade» liikmed on.

Putilowi wabrikus algab streik, ta walgus edasi Semjannikowi tehasesse, ja pärast ka teistesse wabrikutesse; üle 150 000 inimese streigib.

Gapon eidak rahwaulga sekka mõtte kaebtuse ja palwega tsaari poole pöörata.

Rahwas läks — sõjariistata, läks palwening usuga ja... juhtus 9. jaanuar.

Üüd: „minna tsaari juure õigust saama“ wõeti ulkade poolt waimustusega wasta.

9. jaanuari sündmuste keskpaigas seisab Gaponi kaju.

Kes ta on, see esimise rewolutsioonilise pealerõhumise kangelane?

Gapon oli pärit talupojaperekonnast, ariduse sai ta waimulikus seminaris, pärastpoole aga waimulikus akadeemias. mille lõpetamise järele ta wangimaja preestriks määrati.

1903. a. saab ta Subätowiga ja Ratshkowskiga, politseidpartemangu tugelega, tuttawaks.

Siin saabgi ta poliitikaline karjääritegemine oma alguse.

1904. a. aprillikuul asutab ta walitsuse eakskiitmisel (aga wõib olla ka käsul) „Peeterburi Wene wabrikute- ja tehastetöölise ühise“.

Gapon on wäga osaw kõneleja, ta oskab töölise usaldust wõita, oma seltsimeheliku olekuga lömbab ta neid peagi riigi, ja warsti akkab neid tema ümber rohkest koguma.

Gapon awaldab ennast sel ajal ägeda monarhistina. Oma kõnedes kaswatab ta töölise seas armastust ja usku Wene isewalitseja sisse. Ta töötab warjamata ja tulisel politseidpartemangu eaks.

Iseloomulik on tema kõne enne 9. jaanuari:

„Meie läheme, seltsilised, tsaari juure. Ainult tsaari juures on õigus! Teie kõik, seltsilised, wastutate minu ees tsaari julgeoleku eest. Tsaar peab puutumata olema, pidage meele et kui tsaariga midagi juhtub, teen mina omale esimesena teie silma all otsa peale. Te teate et ma sõna oskan pidada. Ja seda ma wannun teile!“

Ägeda monarhistina oli Gapon waenulik sotsialistide wasta: sots.-rewolutsionäärise ja sotsiaaldemokraatise ei lastud „osakondadesse“, neid aeti wälja ja pekseti läbi.

Alles pärastpoole, ulkade rewolutsioonilise meeleolu mõjul, mis mitte tema poolt ei olnud wälja kutsutud, wõttis Gapon palwekirjasse nõudmise üles streigi, ühiste-, koosolekute- ja sõnawabaduse, asutawakogu ja talupoegadele maajagamise asjus.

Gaponi populäärus ulkade seas oli enne 9. jaanuari ja peale seda päewa suur.

Agas Gapon oli juht kõigest tüürikeseks ajaks, kes juhuliselt rewolutsiooni etteotsa oli sattunud; ta ei saanud rewolutsioonist aru ega suutnud oma seisukorrast õiget kujutust saada.

See põhjusemõtteta, wähe ja arg inime wõis pagus olles ainult ajutiselt lugupidamiseosaliseks saada; tegelik elu ilmutas peagi selle wast alles iljutise kaitsepolitseiniku õige näojume, ja peatselt pöörasid kõik temast ära.

Pagupõlwes läks Gapon kiirelt allamäge: päratu suur tasu, mis ta oma ülestähenduste ja kirjatükide eest sai, rikkusid selle pehme inimese ära: ta akkas naita taga ajama, kaarta mängima jne.

Seesugustel oludel on ka ta järgmine samm arusaadaw, tema teistkordne teenimine politseidpartemangus.

Esite saab Gapon 1906. a. Witte käest 30 000 rubla oma «osakondade» uuendamise peale, kuna ta pärast lihtsalt Gerasimowi ja Ratshkowskij juure ametisse astub.

1906. a. aprillikuul tegid töölised, kes ta äraandmises kindlale otsusele olid jõudnud, sellele äraandjale lõpu, kes töölisklassi sekka kõlbluselangemist oli toonud.

N. A. Buchbinder

Kunst ja proletariaat

Kodanline ford on oma wõidulepäsemise filmapilgust peale kuni langemiseni inimsoole äraarvamata wiletsusi walmistanud. Üks tema kõige irmsamatest tegudest oli aga see, et ta walmistamiseriistu oma kätte saades oma käpa kunsti ideede ja tehnika peale surus.

See orjus wälktas pikad aastafajad läbi ja moonutas inimsoo loowuse idus ära. Itaalia, mida kunstidemaaks on akatud pidama, paistab lähemal silmitsemisel inimsoo waimu surmatjana. Tema suurwaimudetöö on meeleeitlik wõitlus õiguse eest inimene olla. Sajad kunstnikud on aastafadade wätkusel ostust ja andi kulutanud Jeesuse ajaloo kujutamise peale, mis perslaste, greeklaste, indulaste ja iinlaste wagajuttudega wõrreldes oma isju kehwise poolest imestust äratab. Terwed kunstnikudepõlwed Giottost kuni Leonardoni läksid waja, et wana ja uue testamendi piirides, selles raudses korsetis, inimese keha akata kujutama. Kõik mis kodanlikes kunstis kaunistab leidub, on sinna salakaubana sisse wiidud. Inimese elu kujutamiseni tungime meie läbi kirikliste wäljamõtelnuste tihniku. Kui kodanlise kiriku wägiwald lõppes, algas teine, ullem albtus: kodanlise maitse wägiwald. Lihaimu, liiderliku elu, uhkuse, kuningakodades walitsewa filmakirjateenimise ukawat lehu wõime uuematel aastafadadel tähele panna.

Kunstnikud said kodanlise klassi orjades. Järeleaimates oma isandaid, kes walmistamiseriistade eraomandust „pühaks“ kuulutasid, muutisid nemad, wabad kunstnikud, oma käsitöö ametisaladuseks. Ostust luuletust kirjutada ja pilta maalida ei wiidud ulkadesse, kui kõigile waduslist wara, kui kõigile tarwisminewaid päikesekiiri, waid oiti saladuses, anti kauptäiekt kauptäiele edasi.

Imestama paneb wähene kunstnikkude arw kodanlikes seltskonnas. Kodanlusele

neist muidugi jatkus! Aga ulkadega wõrreldes olid nad nagu till wett meres. Ja siit argues äwitaw eelarwamine et kunst wäljawalitute asi olla, et kunstnikka peabgi wähe olema, et nemad on jumalad, keda loodus inimsoole kui aruldast fingitust läkitab.

Jultunud wale!

See on kodanluse kolitaw wäljamõtelnus, kes kõik eluannid oma lossidesse peitis. Tema peidaks ka päikese oma juure ära, kui see ta wõimuses seisaks!

Kunst on terve inimkonna igapäewane tarbe. Kunstnik elab osati igas inimeses. Kunsti loojaks ei ole aga mitte üks sajatuhande ulgast, nagu kodanlus tõendas, waid üks mõne kümne wõi saja inimese ulgast.

Seda mõtet peabgi proletariaat kõige esmalt omandama, kes nüüd täiel ja wõimsal sammul elusse astub.

Tõsi küll, kodanlikes seltskonnas oli saja inimese ulgast, kes kunstiga tegemist tegi, üks eht kaks anderikast. Aga see ei ole mitte sellega seletataw et inimesed kunstiani poolest üleüldse kehwad oleksid, waid sellega et ring, millest kodanlised kunstnikud ussi loojaid ammutasid, sellesama kodanlise seltskonna raamidest kitsalt oli piiratud.

Oli ju kunstioppimine nii sisse seatud, et nii talupojal kui töölisel wõimalus puudus otsekohe täiuseni minna. Laulurikas, sõnawõimas Wenemaa andis kahesaja aasta jooksul kunstile kõigest mõne inimese! Ja mitte sellepärast et tal ei olnud, waid sellepärast et ei lastud. Kuidas Wolga laulab, teab igakõiks, aga kuipalju oleme pidanud selle aja jooksul ääleta kuulust kuulama? Kui kõrgele külas pottide maalimise, siltide wärwimise, kätärätikute wäljaõmblemise, riide peale trükkimise osawus on tõusnud, aga kuipalju on kunstideakadeemia tõsiseid kunstnikka annud? Kõige tihisema protsendi!

Ei, kunst seisab töölisele palju lähemal kui seda tarkpead arwawad, kes weel siamaani ilu feelu all oidsid.

Peale looduslise, inimeste kestel laialt arenenud kunstianderikkuse teeb ka amet ise, teeb masin tee töölise juurest kunstnikuni lähedamaks kui akadeemialise mustatööpölgaja juurest. Treipingi müdin, iga masina ühetasane kõla, ifegi maatöö sirsbiga, wikatiga ja sahaga õpetab töötajaid niiwõrt ühtlust, ritmuist tundma, mis kunsti inerts on, et proletariaane näituseks wärsimõedust teadmataalt rutiinne aru saab kui suurtsugu gümnaasiumiõpilane teadwalt. Einakuhjategemine, wihusidumine, puuraimine, wormiwalamine metallitöödustuses, see kõik on ju sama tööala, millest õpsam on läheneda, ütlemine, raidkunstile, kui sellest gümnaasiumist, kus pähe peale udu ja kätse peale lodemuse mitte midagi ei lastud tungida. Weduri või masina mootori müdina kuulatamine arjutab rohkem kuulmist kui kirikulaul, mida gümnaasiumis õpetati.

Kes pääseb ennemine kunstini, kas inimene saha, tööpingi tagant või inimene raamatu ja ehwti juurest?

Mõistagi et esimine. Ja anna esimesele pool sellest, mis teisele osaks sai, ja ta jõuab rutemine täiuseni. Lugemata ulga Wene ifeõppijate eeskuju on selle tunnistuseks.

Nii siis ei või proletariaadil kättesaamata tehnikalisi raskusi ta kunstiteekonanal ees olla.

Seda ei tohi mitte see mõte tagasi lohutada, et tema aastasadasiid pimeduses ja teadmatuses istus, seni kui kodanlus oma kunsti välja töötas.

Rüsumus seisab ainult selles, kuidas kodanlise tehnika omandamisele arukamalt läheneda. On ju ka tema wast

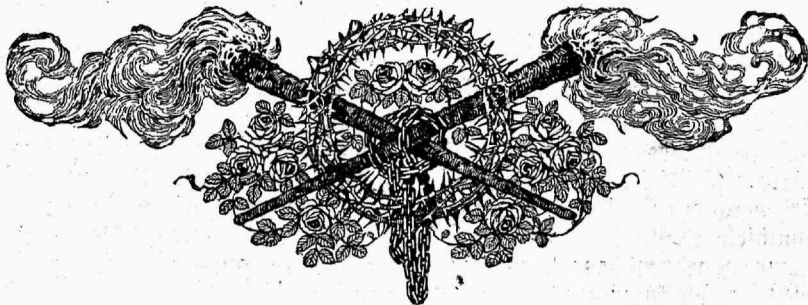
alles iljuti lahkunud ifandate wäljafanatamata walitsemise all saanud kannatada. Temasse on palju üleltigset, inetumat, uleskruwitut imbunud. Kõik see tuleb kõrwale eita. Töö peensus on ainult töö wastapidawuse korral kohane. Kunst peab aus olema, s. o. töö rada ja kunstniku kawatsused olgu nähtawal. Worm olgu siisuga lähedalt seotud, aga kui wormi pool ülekaal on, siis näitab see ainult mõtte wiletust. Nii on see jagedaste olnud kodanlises kunstis. Proletariaadikunstis, nagu me seda ka uute luuletajate ja kujurajajate juures näeme, tungib siis niioelda wormist wälja. Sellepärast paistawadgi meie prolektulda tegelaste uued ausambad ja luuletused kodanlusele nii jämedad olewat. Kodanlus on arjunud et tema kunstnikud terwe elu tühiste asjade peale ära raistawad, näituseks iga iisiku lehe wäljamaalimiseks metjas (Sshishshkin), bojaari ülikondade peensusete joonistamiseks (Matowski), kehalise armastuse (Werbitskaja) või nuuskuri juhtumiste (Conan Doyle) kirjeldamiseks, kuna kunst, mis ideest on juhtitud, tema ellitatud kõhule raste on. Proletariaadil pole aga waja säherdusi kunstnikka, kes puude taga metja ei silma.

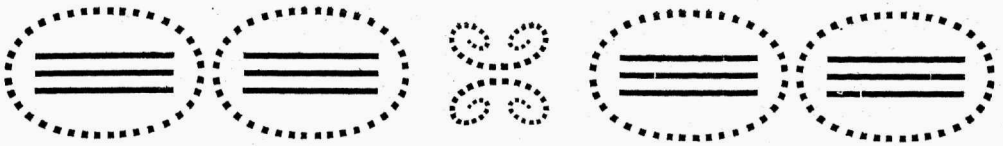
Temal on praegu oma klassi mõttekandjaid waja, milles inimesoo tulewik on kujutatud.

Ja ta loob neid, nagu ta kõik loob, mis tal waja on. Tema annab esimesena ilule wabaduse, tagandab tema pealt ämblikuwõrgu, täidab teda mõttega ja teeb teda nii wägewaks üleilmalise ühenduse abinõuks, nagu ta seda kodanluseaegadel kunagi pole olnud.

Ühemeelselt, julgelt edasi ilu wabastamiseks!

Sergei Gorodetski

Abu Serra

Proletaarlise kirjaniiku **B. Besfalfo** jutukoguist: «Алмазы Востока»

Pärast filmatirjaliselt lihtsa Bekra ja kõtselt tafase Omari walitsust astus au-ahne Osman¹ troonile.

Islam oli sel ajal peaaegu üle terve Wäike-Aasia ja Egiptuse laiali lagunenud, ja selle araablaste au kohaselt ümbritses Osman oma lossi Ommikumaa toredusega suurewiisiliselt ja pani enne-olemata ja lossikondlastele alandawa kombokorra maksma, misläbi ta wanemad Muhamedi kaastöölised, Ali, Talfu Subeira, enesest eemale tõukas.

Medina ei olnud uue kaliifiga rahul. Paljud linnakodanikud süüdistasid templis Osmani tema elukommete pärast, mis wabale maale alandaw; tema aga ei tahtnud uhke walitseja eluwiisist lahkuda ja tasus karmilt nendele kätte, kes teda pahandasid.

Kui rahulolematade nurin suurenes ja võimalik polnud seda maha suruda, siis jättis kaliif Medina maha ja walis omale pealinnaks Damaskuse, selle Ommikumaa filma, mida waimustatud prohwet maa-pealselt paradisiifiks nimetas.

Et Byzantia ja teiste maailma pealinnade toredust warju jätta, ehitas Osman Damaskusesse ennenägemata uhke lossi.

See säras kõik kullast ja inewärwilisest marmorist; mosaiik kaunistas põrandat ja seinu; alaliselt woolawad purtsaewud ja kunstfosed lautasid lossiseinte wabel mõnusat jahedust, ja weewulin meelitas kofutawale uinakule.

Troopikamaa wäätkaswud ja aruldast feltsi puud andsid tuhandatele kenade sulgedega ehitud laulikutele asupaika.

Lossitubade laed olid kullaga kaunistatud, kalliste wärwidega maalitud ja mitmewärwilisest materjalist kofuseatud tööbega kirjuts tehtud.

Pidusaalid kihasid katmata orjadest ja sisemistes salatubades oli sadade kaupailusaid naisterahwaid — kaliifi naisi ja liignaisi.

Ses lossis lueti 4312 sammast ja 15 tuhat afnaaku. Iseäralik oli seal üks tuba: lagi ja seinad olid roosafarwalisest India marmorist ja puhtast kullast, ja põrand oli kõige kallimate Persia waipadega kaetud.

Ses saalis oli kullast walatud puu kahesaküümne oksaga, kus peal linnud istusid, kelle suled rubiinidest, safiiridest, kristallidest ja muist kalliskiwidest kofku olid seatud, kelle sisse kunstlised mehhanikawärgid olid seatud, mis Osmani külalisi lõbustades mitmesuguseid ääli tegid.

Haaremisse oli suur ulk walgeid ja muste eunochisi seisma pandud. Lossis oli kuldahelate otjas kuni sada Afrika löwi. Warjulised aiad ulatasiwad lossist Baraba jõe äärt mööda kaugele.

Palju warandust kulutati kaliifi lossi ülewaltpidamise peale. Üksi lossi tiikides olewate kalade toitmiseks läks kümmetuhat leiba iga päew.

Kõrged minaretid (tornid) igal uulitsal näitasid, et Damaskuse linn muhamedlaste tähtsamaks paigaks sai. Omaia tempel, milleks kuulus püha Zuhanese Byzantia kirik oli muudetud, ei tõmmatud mitte wähem kui Mekka Raaba oma püha kiwiga palwerändajaid kofku.

Waimulikud püüdsid seda templit paradiisi sarnaseks teha, mis prohwetist oli tõutatud. Ta kestpaigas woolas marmorist renni mööda kristallselge west preestri pefuriista, ja selle ümberkaudu oli tihe wäikne aed, kus õigeusklikud täielises rahus palwetada ja endi wagasid mõtteid mõlgutada wõisid.

Mida rohkem Osman oma pealinna korralduseks kulutas, seda enam tähtsasti

¹ Ta tapeti oma alamate poolt ära.

riffaid palwerändajaid, kes Damaskusesse tulid, nälgafed kerjajad, kes mööda linna mulksaid jooksid ja kisedasid:

— Muhamedi nimel, armuandisi, armuandisi meile!

Paljud palwerändajad ei sõitnudgi enam Damaskusesse, et mitte waeste kisa kuulda. See oli põhjuseks et Osman, waimulikkude pealekõlmisel, kelle jissetulekud kaduma läksid, linna puhastada käskis kõigist „kiwiinimestest“, nagu neid sellepärast nimetati, et nende seisupaigaks templi juures olevad kivid olid.

Kaliifi ratsamehed pekswad palju tuhandeid santisi maha, aga see kare tegevus kõik ei lõpetanud nälginud inimeste armuannipalunisi.

Siina wahetpidamata lossi ehitades ja lähedalolijatele rikkalikka kingitusi jagades, pidas Osman selleks aja araablastele kulukat sõda. Ja sellepärast langesid tema all olevad linnad ja maafonnad ülejõukäiwate maksude all kokku.

Rahwas — maaomanikud ja käsitöölised, kes kõige suuremasse wiletsusesse olid langenud, jätsid oma asjad maha ja põgenesid Damaskusesse, Mekka, Medinasse, ja jooksid seal kui nälginud koerad kinnetuhandate kaupade mööda mulksaid ja palusid endile armuandeid.

Nende waeste poolt austatud wanake Serra, kes niisama kui nemadgi maksude all waefeks oli jäänud, teitas mehifelt Osmani, tema nõunikku ja kõike waimulikku seisust, nende pähe Allah irmust nuhtlust üüdes. Temaft kaaskastud waesed ähwardasid endi waenlasti surmaga, kui nad neid nälgast ja wiletsusest wälja ei aita.

Aga wõimulolijad ei pööranud rahwa ähwarduste peale tähelepanekut. Maksud tõsteti ennekuulmata kõrguseni; kaupmeeste poolt äraostetud ametnikud wõtsid maapidajatekt sel ajal maksu, kui wiigimarjad puude otsas weel aljad olid, ja puuoli, kui see weel wärske ja pruukimiseks kõlbmata oli.

Ametnikkude müüdawus sundis pereinemei endi töösaadusi ahnetele kaupmeestele krosside eest ära andma. Neeftamand kaupmehed ja liitafasuwõtjad wõtsid põllumeestelt nende poegi ja tiitreid wõla eest ja müüsiwad orjadeks.

— Mehine ja auwääriline Abu Serra, — kaebasid õnnetud wanakesele, — meie

kannatus on lattenud! Nakkad on meie majad tihjaks rüüstamud ja nende süü pärast on meie karjamaad ja meie põllud liiwoga üle külwatud, nad on meilt meie õnneksid ja meie kamelid ära wiinud ja meie lapsed pärisorjusesse müüinud.

— Kõwenege, kõwenege waimus, araablased, prohwetit truuiwid järekkäijad, — wastas Abu Serra waefekesetele, — ja pidage neid sõnu meeles, mis Koran riisujatele ja warandusekogujatele ütleb!

— Nad arwawad et nende rikkus neid igaweste elada lasseb. Aga Allah eidak neid kõige nende kullaga Al-Gotamasse; Al-Gotama on igawene tuli; kõrwetaw tuli, mis waeste töö ja waranduse ahnusejate ihud ja siidamed ära neelab.

Abu Serra sõnad rahustasid araablasi ja nad jäiwad lootma et Al-Gotama — Jumala tuli rikastele kätte maksab.

Muinasjutulise kiirusega kaswasid kaliifi ja ta wiisrude ja wäejuhatajate lossid, täididid kaupmeeste ja ametnikkude kullakotid, templiteenijad läksid raswa ja katsid endid kuldkaangastega, muudku rahwa wiletsus aga suurenes. Sadatuhandateni kaswas „kiwiinimeste“ ulk, kes nälja, palawiku ja kolera kätte suriwad.

— O, tark Abu Serra, kui kaua wältawad meie kannatused? kaebasid waefed oma jubile, — meil pole enam pifaraid et endi piina pärast nutta.

Abu Serra ütles neile:

— Ashabad (selfilised), aeg läheneb ja ma wannum Siinai mäe juures, püha prohwetit raamatu, tawalautuse ja wahutawa mere juures, et Allah nuhtlus neist mööda ei lähe.

— O, Abu Serra, olgu mõistus sinu puhta inge pärast! ütlesid araablased. — Kannatamatalt ootame meie irmust kättemaksimisepäewa.

Pifad olid kannatusepäewad ja aegamööda wenisid nad; meeleeitmine waldas neid, kes kättemaksimisetundi ootasid, ja nad akkasid Abu Serra üle nurisema.

— Sa oled wanaks ja su waprus wõimetuks jäänud; asjata botanie sult ülestõusmifeitiet.

Süis mõstis Abu Serra, et rahwa wiha päew kätte oli jõudnud. — Selfilised, — ütles ta, — esmiste tähepaistusel koguge endid Barada kalda lähedale Antiliwani kiristikku!

— O, auwääriline Abu Serra, pikenagu Allah sinu aastaid palju! ütlesiwad waesed rõemu pärast naerdes ja muste filmi wälgutades.

Sel ööl ulufid mägestiku saakalid kaljude otjas ja wahtisid endi wosworisilmadega arusaamatuses alla, kus inimesed kogusid.

Kui „kiwiinimesed“ kalguloheske kogusid, tõusis Abu Serra, tšhalmaa peas ja õbewalge abe suus, ja luges palwet:

Kiitus olgu Jumalale, kõige ilma
Issandale,

Alastajale, Armulisele,
Ülestõusmisepäewa Kuningale.

Sind me palume,
Tuhhi meid õigele teele!

Kõik waesed kumardasid alandlikult endi päid.

— Kallid selfilised, — pööras Abu Serra nende poole, — kas te wannute õiguse eest seista?

— Wannume! — üüdsid araablasted.

— Wanduge päikese ja tema selguse juures, ja kui juures, kui see ta järele ette astub!

— Wannume!

— Wanduge taewa ja Selle nimel, kes taewa lõi! — Endi inge ja selle suure juhtija juures wanduge waeste õiguse eest jura!

— Wannume, wannume! — tõusiwad känd tähtistaewa poole ja pühalikult wandusid „kiwiinimesed“.

— Kuulge mind, selfilised! Muhamedil, Allah prohwetil — kiitus olgu talle! — kes piha Korani kirjutas ja oma eelkäimiseega Omnikumaa rahwad tõsise Jumala juure wiis, kes wägiwalla, riisumise ja pettuse ära keelas, waeseid ja nõrku aidata ja neile ead teha käskis ja oma eluga usku Allah sisse kinnitas, prohwetil — kiitus olgu talle! — oli 10 oost, 2 obueeslit, 2 eeslit, 7 kamelit sõiduts ja 20 kamelit piimasaamiseks ja 100 lammas, keda ta ise oidis. Allah juure minnes jagas ta selle kõik waestele.

— Ei ole Jumalat peale Jumala, ja Muhamed on tema prohwet! üüdsid araablasted.

Abu Serra kõneles edasi:

— Pärast prohwetit oli kaliifiks Beker, kes Koranile truu, pärast seda Omar —

kellele poleks tema wagadus teada? See despot kaliif elab aga nagu usmata.

— Osman on koer, koer! — ulufid araablasted wihafelt, — surma talle!

— Kallid selfilised, — ütles Abu Serra, — teeste on meie walitsejad, suured ja wäikesed, surma wäärt. Nad on maa waeseks teinud, rahwa ära piinanud, põllud ära raisanud, meie lapsed meie käest ära fiskunud.

— Surma neile, surma! — kostiwad wihased üüded ja ühinesiwad irmunud saakalite ulumise kajaga.

— Jah, nad on surma ära teeninud, — ütles Abu Serra jälle, kui üüded wahtisid, — aga ma küsin teilt, selfilised, kas lõppeb walitsejate surmaga waesus, ülekohus, pettus, wägiwald, orjus?

— Kas sa seda ei usu? — küsisid ühed imestanult, teised wahtisid ja ootasid, mis auwäärt wana selle peale kostab.

— Kiwiinimesed, — ütles Abu Serra waljuste, — ma awan teie filmad paljude asjade kohta. Kuulge minult tõde äält ja oide seda endi siidames! Paljud teie seast mõtlewad pärast wõimuwaltiseja, tema wiisi ja ametnikkude wõimult tõukamist nende kohtadele asuda ja rahwast armulikult walitseda.

— Selfilised, ma wannun kõige taewalantuse juures et nuteft walitsejateft rahwale fergitust ei tule. Kui mitte nemad, siis nende lapsed unustawad warsti rahwa ära ja murrawad tema wasta truudust: seft rahwa äda ei ole enam nende äda. Uued despoovid tahawad wõimu, rikkust ja ülemäära imudetäitmist.

— Meie oleme wabad kõrbelapsed! — üüdsid araablasted, — meie üle ei ole waja kelmisi wõimumehi. Araabia pojad ei tunnud enne kurje Osmanisi ega tema teenrid.

Abu Serra, kes mõndagi ei usaldanud, jattas:

— Pühas Korani raamatus kirjutab prohwet et walitsusewõim kuradist ja õiglus Jumalast on. Wõimukandjad ei wõi õiglast olla. Rikkad ei wõi ead olla, seft et nende amet waeste riisumine on.

— Kiitus Allahle, ta on kõigile wõimutsijatele tee kinni pannud! — üüdsid araablasted.

— Wanduge siis wiimse päewa, proh-

P. K. Besalko

Paawel Karpowitsh Besalko, Ekaterino-
slaawi maarija, wäikewenelaje (hohol'i) poeg,
läks 15. aastajelt Ekaterino-
slaawi, tehasesse, et raha teenida. Kapitalistlike korra tingimised
tegid ta teaduslikuks ja kutsumisele
ning kapitalismuse vastu wõitlusel.

1906. lõpul wõtab noor lukusepp Besalko
juba revolutsioonitööst kõige südamalt
osa, astub Wenemaa sotsiaaldemokraatlikesse
wähemlaste-parteiisse ja jätub peagi wangimaja-
sasse, kus ta kõige selleaegset tsaaririina-
kambri wäljakannatamata raskust ja ilbu
näha ja tunda saab.

Seal, wangimajas, näeb ta seda ideelist
kuristiku, mis proletariaadi ja aritlaste wahel
walitseb. Wangide riid ja muud wihakuseta
juhtumised, aritlastele omane wainuwaesus
sundisid teda sulge kätte wõtma.

Teist kirjanduslistest katsetest ei tulnud esi-
otja midagi wälja. Aga peagi järgnew asu-
misesaamine Ida-Siberisse kinnitas mõtet,
et elu wastaolusid waja on paberil kujutada.

Usumisel läheb tal korda eiti Itaaliasse,
pärast Prantsusmaale põgeneda.

Prantsusmaal töötab Besalko tehases ja
käib vähemlaste parteikoolis, peale selle teeb
ta ka weel kirjandusetteid, asumisel alatud ro-
maani „Katastrofi“ jatkates, annab seal ande-
riffika jutustusteraamatu „Алмазы Востока“
(„Idamaa kalliskivid“) wälja, mis a. 1919
Peeterburi nõukogu poolt uueste on kirjas-
tatud.

Prantsusmaal saab Besalko ka Sunatshars-
figa, S. J. Kallininiga, Bogdanowiga, Pol-
janskiiga ja terve nende tutwuskonnaga lähe-
malt kokku.

Wenemaale tuli ta juba enamlasena tagasi.

Pagust tagasi tulles oli Besalko Ukrainas,
töötas Ekaterino-
slaawis tehases, seitsmeteist-
kümnenda aasta lõpul sõitis ta aga Peeter-
buriisse ja asus Sunatsharski ettepanekul rahwa-
aridusekomissariaati tööle.

Peaegu seltsamal ajal saime tuttawaks ja
asujime Peterburi „Proletkuld“ ja ajakirjas
„Грядущее“ („Tulewikk“) ühiselt tööle, kus ta
proletaarlike kultuura kohta ülemaateid, jutus-
tusi ja kirjutikke kirjutus, mis proletaarlike
mõlemisewiisi õige waatekoha, kokkujurutud
ja tuumaka keele poolest filmapaistwad on.

1918. a. juunisul andis Peeterburi Pro-
letkult ta esimise romaani „Katastrofi“ wälja,
warsti peale seda teise, „Бессознательным
путем“, ja 1918. a. lõpul raamatukese „Дет-
ство Кузьки“, 19. a. algul aga undisjutu
„К жизни“ ja näidendi „Камениш“, ja
lõpuks amaldas ta Geodor Iwanowitsh Kallini-
niga kogutöö „Proletaarlike kultuura probleemid“.

Isiklikus elus oli Besalko leplik jeltilline,
teraw elutähelepanega ja peenike naljaeitja.

Muusikilistega juttu ajades oskas ta au-
määriliselt oma waatekoha kaitsta ja wastasi
oma waate õigusesse uskuma panna.

Töös oli Besalko kindel ja otsejooneline.
Koosolekulat püüdis ta alati nii ead kui alba
õigekohesse näkku ütelda, mis teda aga jalgugi ei
effitanud peaaegu kõigi jeltillistega kõige sõbra-
likumas wahekorras olema.

30. septembril 1919. a. mobiliseeris meid
W. K. P. Peeterburi komitee lõuna-wäerinna.

Sõitjime ühes wagunis. Seadime wäerinna
liigilande töökawa kokku. Tuletajime juba
seljatahajaäänud loomat kultuuratööd Peeter-
buri meele. Tuletajime muuseas minu kort-
ris — mida ta proletaarlike luule „taab-
Portriks“ oli afanud nimetama — ärapeatamaid
sagedaid kirjanduslisti koosolemist meele, kus
kaalumised ja ägead waidlused proletaarlike
loomisetteid teie leidmise kohta maad wõtsid. Teie
asju meele tuletades ütles ta: „Läheme igailks
oma tuule, wast ei saagi enam kokku, ja kõigi
kõijumusi teede ja raadade üle tuleb jälle otjast
peale arutama afata.“

2. oktoobril määrati meile Patotshnaja jaa-
mas, lõuna-wäerinna poliitikalikes osakonnas
kohad kätte. Mina jäin wäerinna poliitikalikesse
osakonda, kuna tema N. armee poliitikalikesse
osakonda määrati

Kõikumisel suudeldes ütles ta mulle wahtra
Langendud lehtede peale näidates: „Sa arwad
et nad asjata kaotisi lähewad, — ei, wennas,
kõik saab asjafohajelt ära kasutatud, ka mina
sinuga ei lähe kaotisi, ka meid kasutatakse asja-
fohajelt ära.“

Selsamal päewal sõitis ta ära, ja mina teda
enam ei näinud. Mõne aja järele saju temalt
kirja; sain teada et tal seltsimehe juhatusse all
tuleb töötada, kelle waated töö ja teiste asjade
kohta tema waadetest lahku lähewad, et temal
N. armee ajalehe „Dunase Sõjamehe“ toime-
tajana mitte õigust pole lehte nii korraldada
nagu tema seda tahaks.

Ja 20. weebriaril lugemin ma N. armee
teadaannete all, Harfowis juri pleksoojatõwesse
N. armee ajalehe „Dunase Sõjamehe“ toime-
taja, Peeterburi organisatsioonitõ kommunist,
Paawel Besalko.“

Meie ridadest on lahkunud niisugused täht-
sad ja nii tarwilikud inimesed, meie ridadest
on lahkunud sarnased proletariaadi mõlemise-
wiisi kujutad awaldatajad, kelle afemele seni
kedagi pole panna, kelle tööd ainult nende
wäheste elussejäänud „Proletkuld“ tegelaste
wahel wõib ära jaotada, kes muidugi juba
tõõst on foormatud.“

Ja see on walus, on raske...

Aga jõuetusepõhjaraid meie ei wala,

Ei wala... Oo, ei tiialgi!

Südameme soomustame raudrüüga,
Eihendame tööridasid.

Ja kõige paremaks pärjaks ja palweks

On meie wanne, meie töotus:

Julgemine edasi sammuda wõitlusesse...

Tagasi pööramiseks teed ei ole.

Ja töolisteklassi lõppemata loomiseallikasse
ja tema surematõuses uskudes, waatame meie,
töolistekõne elussejäänud ehitajad, julgelt tule-
wikku, seft-me teame:

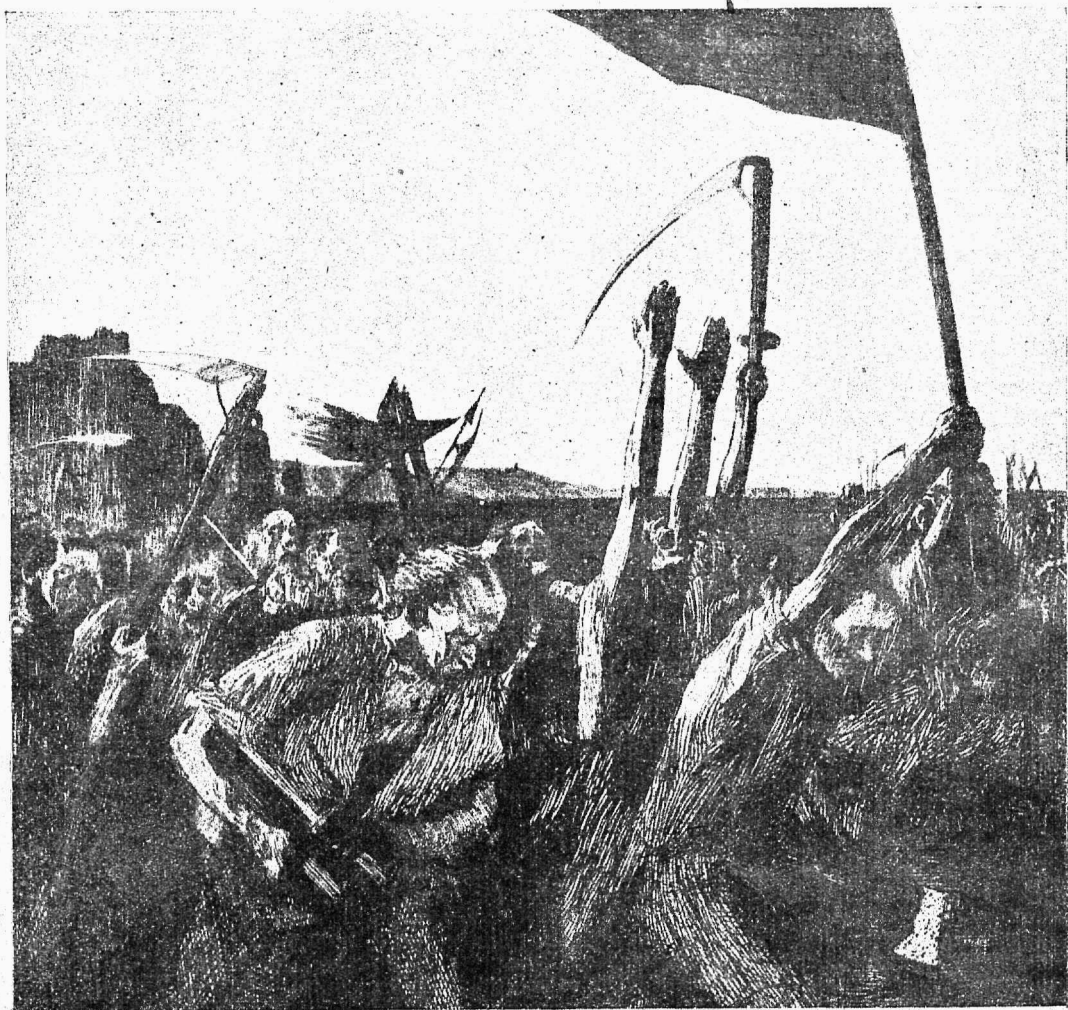
„Meid, seltsimees, on palju, palju,

Kes kõik ühise sibiga kokkujoodetud...
Meie käime kõiki teesid mööda“

ja jõuame kommunistlike korra selgele teele
üksmeelselt wälja, kuigi see meile suuri ohwrid
läheb maksma.

Jgawene mälestus wanikumata wõitlejatele,
kes revolutsiooni seisupaigal töörahwa asja
eest on langenud.

J. I. ja S. adoffew.

K. Kollwits

TALUPOEGADE WASTAAKKAMINE

Kommunistlise partei Eestimaa keskkomitee kirjastus
Peterburis, Fontanka 53, k. 9. Telef. 4 36 02

Trükitud 17. riigitrükikojas, 7. roodus 26. — P. B. II. — 4000

Lisana kaasas seinakalender 1921. a.

EESTI
RAHVUSRAAMATUKOGU
AR